

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2023

KAREL DENK

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminalistiky

**Zkouška spolehlivosti – kriminalisticko taktický
pohled**

Diplomová práce

RELIABILITY TEST – CRIMINAL TACTICAL VIEW

Diploma Thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
plk. v.v. PhDr. Jan ČÁP Ph.D.

AUTOR PRÁCE
Bc. Karel DENK

PRAHA
2023

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, 5.11.2022

.....
Bc. Karel Denk

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl upřímně poděkovat panu plk. v.v. PhDr. Janu Čápkovi Ph.D., za vedení mé diplomové práce, a především za mimořádnou ochotu a vstřícnost, při poskytování cenných rad.

ANOTACE

Práce se zabývá zkouškou spolehlivosti, coby jedním z proaktivních právních nástrojů, sloužících k odhalování i prevenci kriminality uvnitř bezpečnostních sborů, se zaměřením na její aplikační problémy v samotné praxi a také na současný přístup k jejímu provádění. V úvodní části je věnován prostor rešerši užití literatury, cílům práce a metodám, užitým k jejich dosažení. Dále směřuje k obecnému vymezení institutu zkoušky spolehlivosti, jejího zákonného ukotvení v konkrétních právních předpisech a vymezení jejích limitů, ve vztahu k ústavnímu pořádku v ČR, včetně historického exkurzu do formování zkoušky spolehlivosti k její současné podobě. V hlavní části práce jsou rozpracovány konkrétní aktuální problémové okruhy zkoušky a praktické části jsou předloženy řízené rozhovory.

KLÍČOVÁ SLOVA

Diplomová práce * Policejní akademie ČR * Zkouška spolehlivosti * GIBS * Taktické postupy * Organizační struktura * Policista * Zákonost

ANNOTATION

The thesis deals with the reliability test, as one of the proactive legal instruments used to reveal and prevent crime inside the security corps, focusing on its application problems in practice and also to the current approach to its implementation. In the introductory part there is a space of research of applied literature, goals of work and methods used to achieve them. Furthermore, it is aimed at the general definition of the institute of reliability test, its legal anchoring in specific legal regulations and the definition of its limits, in relation to the constitutional order in the Czech Republic, including a historical excursion in forming a reliability test for its current form. In the main part of the work are elaborated concrete current problems and practical parts are presented by controlled interviews.

KEYWORDS

Diploma thesis * Police Academy of the Czech Republic * Reliability test * GIBS * Tactical procedures * Organizational structure * Police officer * Legality

Obsah:

Úvod	9
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Cíle práce, metody a prostředky použité k jejich dosažení	11
2. Rešerše literatury	12
3. Generální inspekce bezpečnostních sborů	14
3.1 Vznik GIBS	14
3.2 Úkoly a účel GIBS	15
3.2.1 Úkoly GIBS	15
3.2.2 Účel GIBS	16
3.2.3 Ústavní limity činnosti GIBS	16
4. Zkouška spolehlivosti	18
4.1 Teoretické vymezení zkoušky spolehlivosti	18
4.2 Test integrity vs. zkouška spolehlivosti	20
4.3 Druhy zkoušek spolehlivosti	21
4.3.1 Druhy ZS – dle vývoje právní úpravy	21
4.3.1.1 První verze zkoušky spolehlivosti	21
4.3.1.2 Druhá verze zkoušky spolehlivosti	23
4.3.1.3 Třetí verze zkoušky spolehlivosti	24
4.3.1.4 Komparace první a třetí verze ZS	25
4.3.2 Druhy ZS – dle podnětu k jejich provedení	26
4.3.2.1 Náhodné zkoušky spolehlivosti	26
4.3.2.2 Zkoušky spolehlivosti s policejní provokací	26
4.3.2.3 Cílené zkoušky spolehlivosti	27
4.4 Soudní rozhodnutí a jejich význam pro aplikační praxi	27
4.4.1 Rozsudek OS Domažlice, sp. zn. 2 T 54/2011	28

4.4.2	Rozsudek OS Karlovy Vary, sp. zn. 1 T 90/2011	29
4.4.3	Usnesení NS, sp. zn. 3 TZ 61/2013.....	30
4.4.4	Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu.....	31
4.4.5	Evropské soudy – důležitá rozhodnutí	32
4.4.5.1	Teixeira de Castro proti Portugalsku	33
4.4.5.2	Rotaru proti Rumunsku.....	34
4.4.5.3	Akbay a ostatní proti Německu.....	35
4.4.5.4	Grba proti Chorvatsku	35
4.4.6	Shrnutí k popsaným rozhodnutím	36
5.	Současná aplikační praxe, při provádění ZS.....	37
5.1	Postup vedoucí k realizaci zkoušky spolehlivosti	38
5.1.1	Rozhodnutí o tom, že bude ZS vykonána	38
5.1.2	Přípravná fáze	39
5.2	Samotná realizace zkoušky spolehlivosti	43
5.2.1	Zákaz provokace	44
5.2.2	Dokumentace průběhu úkonu.....	44
5.2.3	Komunikace	45
5.2.4	Možnost v každé fázi úkon přerušit.....	45
5.2.5	Schopnost reagovat na excesivní jednání	46
5.3	Operativně pátrací činnost – využití pro ZS	46
5.3.1	Selekce operativně pátracích prostředků.....	47
5.3.2	Zásady použití, z pohledu kriminalistické taktiky.....	48
5.3.2.1	Zásada zákonnosti	49
5.3.2.2	Zásada přiměřenosti a zdrženlivosti	49
5.3.2.3	Zásada cílevědomosti.....	49
5.3.2.4	Zásada efektivnosti.....	49

5.3.2.5	Zásada utajenosti	49
5.3.2.6	Zásada Ostražitosti.....	50
5.3.2.7	Zásada etiky postupu	50
5.4	Shrnutí	50
6.	Z pohledu dat o činnosti GIBS, vybrané okruhy (včetně problémových), reflektující činnost na úseku provádění zkoušek spolehlivosti	52
6.1	Vizualizace počtů zkoušek spolehlivosti.....	52
6.2	Problémové okruhy při aplikaci zkoušky	53
6.3	Problematika prediktorů korupčního jednání	56
7.	Shrnutí k teoretické části	57
PRAKTICKÁ ČÁST		
8.	ŘÍZENÉ ROZHOVORY	59
8.1	Řízený rozhovor s policistou Vladimírem Vrabcem	59
8.2	Řízený rozhovor s policistou M.P.	66
	ZÁVĚR.....	77
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	79
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK	83

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
GIBS	Generální inspekce bezpečnostních sborů
IAŘ	interní akt řízení
MV	Ministr vnitra
NS	Nejvyšší soud
OVK	Oddělení vnitřní kontroly
OS	Okresní soud
OSP	Oddělení služební přípravy
PA ČR	Policejní akademie České republiky
TRŘ, TrŘ	Trestní řád
TZ	Trestní zákoník
ZGIBS	Zákon o Generální inspekci bezpečnostních sborů
ZOP	Zákon o policii
ZS	Zkouška spolehlivosti

Úvod

Autor tímto přistupuje k sepsání závěrečné práce, potřebné pro úspěšné splnění všech požadavků magisterského studia na Policejní akademii České republiky v Praze (dále „PA ČR“). Téma bylo vybíráno ne zcela náhodně, tedy s důrazem na fakt, aby se v co nejužším příměru protínalo s prací policisty, ale také, aby přineslo nový směr dalšího rozvoje znalostí autora. Autor je příslušníkem Policie České republiky od roku 2009, přičemž celých 12 let sloužil na základním útvaru policie – na obvodním oddělení III. typu. Zde si prošel všemi hierarchickými stupni přímého výkonu služby, vyjma vedení, včetně skupiny dokumentace trestního řízení. V roce 2022, i v návaznosti na úspěšné dokončení bakalářského studijního programu na PA ČR změnil své služební působiště a od té doby slouží ve funkci komisaře při územním odboru, v rámci služby kriminální policie a vyšetřování konkrétně na Oddělení analytiky a kyberkriminality.

Po celou dobu trvání služebního poměru, od prvního nástupu do služby až po současnost, chová autor k pracovníkům Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále jen „GIBS“) patřičný respekt. V rámci kolektivu policistů na základních útvarech, jsou tito lidé vnímáni povětšinou nevalně, především jako „ti, co loví policajty“. Autor považuje za vhodné uvést, že ví velmi dobře, proč tomu tak je a je smutné, že se o tom z vlastní zkušenosti již přesvědčil. Neuvažuje ale černobíle a je mu naprosto jasné, že přístup jednoho pracovníka GIBS zdaleka neznamena, že takto jedná celý útvar jako takový. Vždy, když se ho některý „služebně mladší“ kolega, včetně těch nově nastoupivších k bezpečnostnímu sboru, zeptal, co si myslí o GIBS, odpověděl stejně: *“Je mi jasné, že u bezpečnostního sboru, jako je policie, je nutné zajistit její kontrolu a důsledně dohlížet na to, aby činnost každého policisty probíhala vždy pouze v zákonných mezích. A pokud GIBS stíhá policisty, kteří jsou „špinaví“, vynášejí citlivé informace, kryjí z nejrůznějších důvodů protiprávní jednání jiných nebo se ho sami dopouštějí, tak její činnost uznávám a ve všech ohledech jí podpořím. Ale že zároveň nechápu, proč činnost pracovníka GIBS často znamená „točit“ již tak psychicky velmi zatížené policisty, stavět je před předem vymyšlené situace a pokoušet se je na nich nějakým způsobem „nachytat“.*

A to, co bylo právě zmíněno, úzce souvisí s tím, proč autor vybral toto téma ke zpracování. Již jen z důvodu, aby si rozšířil jak vědomostní, tak právní obzory v ohledu GIBS, pochopil systém provádění zkoušek spolehlivosti, aspekty její samotné realizace, aplikační problémy, které v praxi vznikají, a podobně. Naprosto syrově a nezkrásleně autor přiznává, že se předně pokusí vyvrátit si svůj vlastní názor na zkoušku spolehlivosti jako takovou, který vypadá tak, že se ve většině jedná o jakousi „provokaci“ a cílené navedení konkrétního policisty k tomu, aby se pohyboval mimo zákonný rámec a čehosi se dopustil, což velmi významně ovlivní nejen jeho budoucnost u bezpečnostního sboru, ale mnohdy vznikne i nebezpečí trestního stíhání policisty.

Autor se tedy zprvu v práci zaměří na Generální inspekci bezpečnostních sborů, jakožto útvar, jeho ukotvení v právním řádu ČR a postupně se tak propracuje přímo na zkoušku spolehlivosti, jako jeden ze zákonných nástrojů GIBS, sloužící jak k prevenci, tak i k odhalování trestné činnosti policistů. Neopomene nabídnout zevrubný historický exkurz a rešerši literatury, kterou pro obsáhnutí teorie použil. Nabídne dále současnou podobu zkoušky spolehlivosti, její ústavní limity a aktuální přístupy k jejímu provedení, včetně problémů, které v samotné praxi vznikají, což dodá samotnému zpracovanému tématu odpovídající směr – kriminalisticko-taktický. Pro účel již zmíněného bude užito metody explanace, kdy autor nabídne nejprve ucelený soubor dat a informací, které následně v závěru pro potřeby zpracovávaného tématu vyhodnotí, i s ohledem na stanovené hypotézy, další použitou metodou, která bude v průběhu tvorby tohoto díla průběžně užito, bude deskripce, případně analýza a syntéza. V praktické části nabídne autor řízené rozhovory s osobami z řad bezpečnostního sboru - Policie České republiky, kteří byli v rámci své služby již pracovníky GIBS zkoušeni, jejich vyhodnocení, spočívajícím v komparaci se zjištěným souborem informací, uvedeným v teoretické části práce.

V závěrečné části práce autor následně zhodnotí, zda bylo pomocí vytyčených metod a prostředků dosaženo cíle práce a dále, zda byly potvrzeny či vyvráceny stanovené hypotézy.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Cíle práce, metody a prostředky použité k jejich dosažení

Pro účely sepsání této práce nejprve autor, také s ohledem na jeho dosavadní služební působení u bezpečnostního sboru – Policie ČR a směr, jakým vnímá GIBS, musel stanovit určitý cíl, kterého by chtěl dosáhnout, tak, aby to ve výsledku jednak rozšířilo jeho právní i aplikační povědomí o řešeném tématu, zároveň, aby byl schopen vyvodit určité závěry a aby také byl schopen tyto závěry dostatečně odůvodnit. Pro naplnění cíle práce s ohledem na zvolené téma, stanovil několik hypotéz, které jsou vázány k úrovni autorovo právního povědomí o daném institutu a se kterými bude pracovat, a které v závěru okomentuje:

Hypotéza č. 1

„Zkouška spolehlivosti je v České republice právně nedostatečně uchopeným instrumentem, který je používán „tak, jak se to hodí“, čili je určen ve svém primárním účelu k předem neodůvodněnému, náhodnému zkoušení jinak bezúhonných příslušníků/zaměstnanců BS“

Hypotéza č. 2

„Z kriminalisticko-taktického hlediska doznává samotné provedení zkoušky spolehlivosti nedostatků, zejména ve vztahu ke vzniku policejní provokace v jejím průběhu“.

Aby mohl tato svá tvrzení potvrdit či vyvrátit, musí se autor v teoretické i praktické rovině seznámit jak s historií zkoušky spolehlivosti, tak s jejími aktuálními trendy a přístupům k jejímu provádění v praxi.

Cílem práce tedy bude pomocí **historické metody** obsáhnout **vývoj zkoušky spolehlivosti z pohledu historie**, dále využít **metody monografické při bližším průhledu do konkrétních případů**, o které se **proces formování zkoušky spolehlivosti k dnešní podobě promítl**, definovat problémové okruhy při aplikaci a **vyvodit** takto v závěrečné části práce potřebné **závěry pro potvrzení, či vyvrácení stanovených hypotéz**.

2. Rešerše literatury

Pro účely zformování této akademické práce věnoval autor pozornost níže zmíněným publikacím, týkajícím se zkoušky spolehlivosti, či činnosti GIBS jako takové. Institut zkoušky spolehlivosti, jakožto nástroje proti korupci uvnitř bezpečnostních sborů, a v souvislosti s řadou nových proaktivních instrumentů, coby prvků reformní přestavby nového policejního zákona¹, byl iniciován v roce 2007 a stal se nástrojem Inspekce policie České republiky, dnes tedy již výhradně nástrojem GIBS. Za stěžejní jsem zvolil následující publikace:

- a) Plk.v.v., PhDr. Jan Čáp, Ph.D., *Aplikace zkoušky spolehlivosti*, Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2022. ISBN 978-80-7251-532-5.

Jedná se o komplexní monografii moderního rázu, která zkoumá aktuální teoretickou i praktickou rovinu pojetí zkoušek spolehlivosti, ve které jsou uvedeny veškeré důležité informace, vyjma interních a utajovaných skutečností, jako jsou příslušné interní akty řízení, avšak i v tomto ohledu je daná monografie pojata velmi konkrétně, proces formování přípravy zkoušky spolehlivosti je zde velmi pečlivě popsán. Ze všech dostupných publikací to byla právě tato, která autora svou relativní mladostí, a čili aktuálností, obsahem i formou zaujala nejvíce a pro jeho práci byla zdaleka nejvíce přínosná.

- b) *Zkouška spolehlivosti – 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu české republiky*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8.

Jak je již z názvu publikace patrné, jedná se o kolektivní monografii. Publikované příspěvky odborníků na dané téma, byly předmětem pražské konference, konané v roce 2014. Tématika byla zaměřená na hodnocení a následně možnost rozšíření pole působnosti zkoušky spolehlivosti, co do okruhu zkoušených osob.

¹ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Publikace je kultivovaně vedena, obsahuje množství užitečných informací, zejména pro účely pochopení souvislostí, ve vztahu k historii vývoje tohoto instrumentu.

- c) HRUDKA Josef a Benedikt VANGELI. *Zkouška spolehlivosti – explikace, aplikace, efektivita*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-415-1.

Jedná se o publikaci, zaměřenou na deskripci institutu zkoušky spolehlivosti, ale i na její praxi, a potenciál jejího preventivního účinku po zavedení. Popsaná je detailně, výzkumná data a výstupy z nich byly velmi přínosné, pro pochopení užších souvislostí. Nicméně rok vydání publikace již napovídá, zejména v podobě konkurence se zprvu publikovanou literaturou, že nyní pro aktuální uchopení tohoto instrumentu a komplexní představě o něm, existuje „mladší“ a novodoběji pojatá publikace (první hodnocená).

- d) HRUDKA Josef. *Zkouška spolehlivosti v prostředí vězeňské služby ČR a Celní správy ČR*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. ISBN 978-80-7251-476-2.

Jedná se o monografii jmenovaného, coby experta v oblasti kontrolních mechanismů, uvnitř bezpečnostních sborů. Zaměřuje se celistvě na vyhodnocení výzkumné aktivity, zaměřené na sféru vybraných bezpečnostních sborů – Celní správu ČR, Vězeňskou službu ČR. Pro obsáhnutí kriminalisticko-taktického úhlu pohledu, jako účelu vzniku této diplomové práce, se jednalo o okrajověji použitelnou publikaci, avšak mezistátní srovnání testování integrity zde bylo velmi kultivovaně sepsáno.

- e) *Usnesení vlády ČR, č. 895/2016, k vyhodnocení zkoušek spolehlivosti – analýze pro případné rozšíření zkoušek na další osoby působící v orgánech veřejné moci*

- f) *Zprávy o činnosti, analýzy úkonů²*

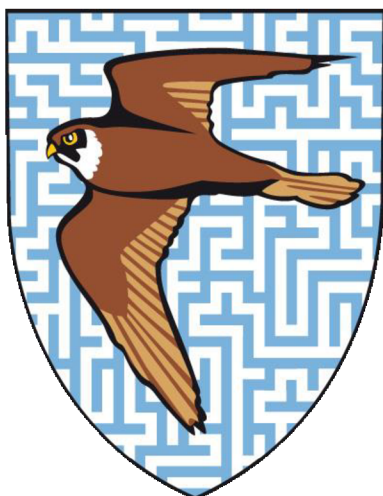
Dostupné online na webu GIBS.

² GIBS: *Zprávy o činnosti a analýzy*, dostupné z <https://www.gibs.cz>

3. Generální inspekce bezpečnostních sborů

Aby bylo možné blíže se zabývat konkrétní činností pracovníků GIBS, je nutné zcela férově nejprve, alespoň zevrubně a okrajově, zmínit tento útvar v teoretické rovině. V následujících podkapitolách tedy bude autor pojednávat o vzniku tohoto bezpečnostního sboru a jeho vývoji, úkolech činnosti a jeho účelu, včetně zohlednění ústavního pořádku v České republice a limitování činnosti GIBS v tomto ohledu.

3.1 Vznik GIBS

Vznik GIBS v podobě, v jaké ji známe dnes, se datuje ke dni 1.1.2012, kdy nabyl účinnosti zákon č. 341/2012 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů. Tomu ale předcházel transformační proces, který tento inspekční orgán vytavil do současné podoby. Od roku 1953 do roku 2012 měnil svou strukturu i názvy:

Obrázek 1 Znak GIBS, dostupné z www.gibs.cz

- 1953 – Inspekční oddělení ministerstva národní bezpečnosti
- 1963 (Rozkaz MV č. 46/1962) - Kontrolně inspekční odbor ministerstva vnitra
- 1964 – Inspekce ministra vnitra
- 1971 (Rozkaz MV ČSSR č. 65/1971) – Inspekce ministra vnitra ČSSR
- do roku 1990, odděleně od inspekce ministra vnitra – Inspekce náčelníků krajských správ SNB
- 1991 (Rozkaz ministra vnitra č. 100/1991) – Inspekce ministra vnitra České republiky
- 2008 – Inspekce ministra vnitra České republiky
- 2009 – Inspekce policie České republiky
- 2012 – Generální inspekce bezpečnostních sborů

Výše zmíněný zákon č. 341/2012 Sb., byl schválen dne 6. listopadu 2011, s účinností od 1. ledna 2012. Návrh tohoto zákona byl uložen Ministerstvu vnitra vládou, v rámci schválení strategie boje proti korupci. Hlavní vodítka k tomuto počínání byla nasnadě – bylo nutné vytvořit samostatný, a nezávislý útvar vně Policie ČR a Ministerstva vnitra ČR, s vysokými nároky na profesionalitu při plnění úkolů, a dále, jak správně zmiňuje plk. Mgr. Ing. Ivan Bílek: „vysvobodit občany z osidel zneužívání veřejné moci“³.

3.2 Úkoly a účel GIBS

Úloha inspekčního orgánu, vztaženého ve svém působnostním okruhu vůči konkrétnímu spektru osob, má jednoznačně právní úpravou své primární úkoly, i samotný účel své existence pevně ukotven. V dále uvedených podkapitolách bude tomuto faktu věnován alespoň základní příměr v podobě uvedení konkrétních ustanovení zákona.

3.2.1 Úkoly GIBS

V základní rovině lze úkoly inspekce jednoznačně vymezit pomocí citování § 2 zmíněného zákona č. 341/2011 Sb.:

§ 2

(1) Úkolem inspekce je vyhledávat, odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je:

a) příslušník Policie České republiky, celník, příslušník Vězeňské služby České republiky anebo příslušník inspekce (dále jen „příslušník“⁴),

b) zaměstnanec⁵ České republiky zařazený k výkonu práce v Policii České republiky nebo v inspekci, nebo

³ Plk. Mgr. Ing. Ivan Bílek, Zkouška spolehlivosti – 5 let praxe v České republice, PRAHA 2014, GIBS, str. 16, ISBN 978-80-7251-416-8

⁴ Pojem „příslušník“ vymezen taxativně v §1, odst. 1, zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

⁵ Pojem „zaměstnanec“ vymezen v § 6, zákona č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

c) zaměstnanec České republiky zařazený k výkonu práce v Celní správě České republiky anebo Vězeňské službě České republiky, pokud trestný čin byl spáchán v souvislosti s plněním jeho pracovních úkolů.

(2) Úkolem inspekce je vyšetřovat trestný čin

a) příslušníka Policie České republiky, celníka, příslušníka Vězeňské služby České republiky nebo zaměstnance České republiky zařazeného k výkonu práce v Policii České republiky a

b) zaměstnance České republiky zařazeného k výkonu práce v Celní správě České republiky nebo Vězeňské službě České republiky, pokud trestný čin byl spáchán v souvislosti s plněním jeho pracovních úkolů.

(3) Úkolem inspekce dále je u osob uvedených v odstavcích 1 a 2 provádět zkoušku spolehlivosti.

(4) Úkolem inspekce je sledování a vyhodnocování informací o protiprávní činnosti příslušníků Policie České republiky, příslušníků Vězeňské služby České republiky a příslušníků Celní správy České republiky. Inspekce navrhuje opatření pro předcházení této protiprávní činnosti.

(5) Úkolem inspekce je vydávat metodická doporučení pro činnost jednotlivých bezpečnostních sborů.

3.2.2 Účel GIBS

Účelem vytvoření GIBS bylo, jak vyplývá z jejích hlavních úkolů, zajistit existenci útvaru, který bude předcházet protiprávnímu jednání příslušníků bezpečnostních sborů a v případě, že dojde k takovému jednání, bude věcně příslušná k vedení trestního řízení vůči těmto osobám, či jinak řečeno, zamezí zneužívání státní moci ze strany příslušníků vybraných bezpečnostních sborů.⁶

3.2.3 Ústavní limity činnosti GIBS

Pokud autor v předchozí podkapitole zmínil, že má inspekce působit proti zneužívání státní moci, je nutné zmínit, že byla vnímána v době svého vzniku jako všespásný orgán, který tomuto zneužívání ze strany bezpečnostních sborů, jejichž

⁶ § 2, odst. 1, písm. a, b, c), zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů

příslušníci tuto státní moc reprezentují a přeneseně vykonávají, zamezí a bude mu předcházet, za plné podpory moci zákonodárné, výkonné i soudní, zde v České republice. Takové očekávání ostatně měli hlavně samotní občané.

Nicméně teoretická šíře pole působnosti GIBS je, vyjma přesného vymezení jejich úkolů ve výše zmíněném zákoně, ohraničena také Ústavním **zákonem č. 1/1993 Sb., tj. Ústavou České republiky**, jako celkem, konkrétně např. jejím článkem 2, odst. 3:

(3) Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.⁷

Z toho vyplývá i negativní vymezení činností GIBS, resp. upřesnění, v jakých případech nekoná inspekce, ale jiný, k tomu určený bezpečnostní sbor:⁸

- **Nekontroluje bezpečnostní sbory** (*OVK neboli oddělení vnitřní kontroly, jsou k tomu vytvořené útvary v rámci organizační struktury Policie České republiky, GIBS k jejich činnosti zřízena nebyla, a tak ji neprovádí*)
- **Nepřezkoumává rozhodnutí jiných orgánů** (*zabývá se rozhodnutím jiného orgánu pouze z hlediska osoby takové rozhodnutí vydávající, v kontextu stanovení závěru, zda byl tímto spáchán trestný čin, pokud vydávající osoba spadá do pole působnosti GIBS*)
- **Řeší pouze případy, kdy existuje podezření, zda jednáním osoby, která spadá do její jurisdikce, byl spáchán trestný čin**
- *Nekomentuje činnost jiných orgánů a nevyjadřuje se k politickým prohlášením*
- **Dbá o rozlišení působnosti moci zákonodárné, výkonné a soudní**

Dále je na místě zmínit další z Ústavních zákonů České republiky, konkrétně **zákon č. 2/1993 Sb., tj. listinu základních práv a svobod**, která se činnosti GIBS, a tak i provádění zkoušek spolehlivosti týká zejména v ustanoveních:

⁷ Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ústavní zákon č. 1/1993 Sb.

⁸ Plk. Mgr. Ing. Ivan Bílek, Zkouška spolehlivosti – 5 let praxe v České republice, PRAHA 2014, GIBS, str. 16-17, [cit. 2023-01-15], ISBN 978-80-7251-416-8

Hlava první, článek 2, odst. 2:

„Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.“

Hlava druhá, článek 7, odst. 2:

„Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.“

Hlava druhá, článek 10, odst. 1:

„Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.“

Ústavní limity zkoušky spolehlivosti jsou ostatně promítnuty i do příslušných statí dotčeného paragrafového znění v prováděcím zákoně GIBS⁹.

4. Zkouška spolehlivosti

Jak již vyplývá z výše nabídnuté kapitoly 1.2.1., je dle znění § 2, odst. 3 zák.č. 341/2011 Sb., inspekce oprávněná u uzavřené a přesně dle zákona definované skupiny osob, provádět zkoušku spolehlivosti. Jedná se o významný instrument v rukách pracovníků GIBS, který je důležitým prvkem pro smysluplnou činnost inspekčního orgánu bezpečnostních sborů. V následujících kapitolách se tedy budu věnovat nejprve teoretickému vymezení zkoušky spolehlivosti, jejímu základnímu vymezení, okrajově historii jejího vzniku, jejím ústavním limitům, soudním rozhodnutím důležitým pro utváření přístupu ke zkoušce spolehlivosti v praxi tak, aby respektovala zákonnou právní úpravu, a následně se budu věnovat již současným přístupům k jejímu provedení a vznikajícím aplikačním problémům v praxi.

4.1 Teoretické vymezení zkoušky spolehlivosti

Jak již bylo zmíněno, jedná se o instrument určený jak k odhalování trestné činnosti příslušníků bezpečnostních sborů, tak k prevenci takového jednání. Oprávnění provádět zkoušku spolehlivosti má Generální inspekce bezpečnostních

⁹ § 41, odst. 3 zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů

sborů, jako jediný subjekt v ČR oprávněný ji provádět, zakotvenou přímo v jejím prováděcím zákoně.¹⁰

Tento právní předpis upravuje zkoušku spolehlivosti v následujícím znění:

Zkouška spolehlivosti (§ 41, zákon č. 341/2011 Sb.)

(1) *Příslušník inspekce je oprávněn k předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání provést u příslušníka nebo zaměstnance (dále jen „zkoušená osoba“) zkoušku spolehlivosti.*

(2) *Zkouška spolehlivosti spočívá v navození situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit.*

(3) *Prováděním zkoušky spolehlivosti nesmí dojít k bezprostřednímu ohrožení nebo poškození života nebo zdraví osob, jejich majetku anebo k omezení svobody osob. Při provádění zkoušky spolehlivosti musí být zachována lidská důstojnost.*

(4) *Na základě žádosti příslušníka inspekce může zkoušku spolehlivosti provést se svým souhlasem i jiná osoba¹¹. V takovém případě je tato osoba povinna řídit se pokyny příslušníka inspekce; příslušník inspekce za její činnost odpovídá.*

(5) *Příslušník inspekce nebo jiná osoba provádějící zkoušku spolehlivosti mohou při zkoušce spolehlivosti sdělovat nepravdivé údaje.*

(6) *Průběh zkoušky spolehlivosti se dokumentuje obrazovým a zvukovým záznamem. O zkoušce spolehlivosti inspekce pořídí úřední záznam.*

(7) *O provedení zkoušky spolehlivosti, při které se zkoušená osoba dopustila protiprávního jednání, inspekce zkoušenou osobu bez zbytečných průtahů prokazatelně informuje a předá jedno vyhotovení záznamů pořízených podle odstavce 6 příslušnému bezpečnostnímu sboru, který je povinen záznamy založit do osobního spisu zkoušené osoby. Informování a předání záznamů inspekce neprovede, pokud by tím ohrozila plnění úkolů konkrétního trestního řízení nebo*

¹⁰ Zákon č. 341/2011 Sb., O generální inspekci bezpečnostních sborů.

¹¹ Pozn. Termín „jiná osoba“ zde není přesně vymezen, a to ani v důvodové zprávě k provedení zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů. Zde se pouze uvádí, že to není příslušník GIBS.

plnění úkolu v oblasti kontroly inspekce. V takovém případě však inspekce zkoušenou osobu informuje a záznamy předá poté, co ohrožení pomine. Zkoušená osoba, která se při zkoušce spolehlivosti dopustila protiprávního jednání, má po informování právo nahlížet do záznamů pořízených podle odstavce 6.

(8) Jednání příslušníka inspekce nebo jiné osoby provádějící zkoušku spolehlivosti, které naplňuje znaky přestupku, není přestupkem, pokud je takové jednání nezbytné k dosažení účelu zkoušky spolehlivosti a bezprostředně neohrozí ani nepoškodí zájmy uvedené v odstavci 3.

(9) Jednou za půl roku inspekce v souhrnné zprávě sdělí příslušnému bezpečnostnímu sboru jména zkoušených osob, které se při zkoušce spolehlivosti nedopustily protiprávního jednání.

4.2 Test integrity vs. zkouška spolehlivosti

V drtivé většině literatury, užitě k obsáhnutí zkoušky spolehlivosti pro účely pochopení tohoto termínu do hlubších spojitostí, se často v souvislosti se zkouškou spolehlivosti uvádí i jiný termín – **test integrity**. Rozdíl mezi integritou a spolehlivostí, při zaměření na testování těchto množin žádaných hodnot u zaměstnanců a příslušníků bezpečnostních sborů v praxi, lze vymezit takto:

Integrita:¹²

Integritou v tom nejširším smyslu je míněna oddanost, věrnost určitým zásadám, principům, pevnost charakteru, čestnost, poctivost a bezúhonnost. Z pohledu bezpečnostní praxe jsou to pak především charakterové vlastnosti zaměstnanců a příslušníků bezpečnostních sborů, uvedené v předchozí větě a právně podložené příslušnými zákony a prováděcími předpisy upravujícími jejich činnost.¹³

¹² plk. v.v. PhDr. Jan ČÁP, Ph.D., Aplikace zkoušky spolehlivosti, PRAHA 2022, Policejní akademie České republiky, str. 15, [cit. 2023-01-15], ISBN 978-80-7251-532-5

¹³ Např. zák. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, nebo (v případě zaměstnanců policie) zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Spolehlivost:

Tu lze vnímat jako podskupinu k výše zmíněné integritě, neboť zkoušená osoba, vystavená při výkonu služby či zaměstnání určité konkrétní situaci pro účel zkoušky tak, aby jí byla povinná řešit, reálně při jejím řešení odhaluje svůj postoj k výkonu služby či zaměstnání, byť pouze v jednom konkrétním případě.

4.3 Druhy zkoušek spolehlivosti

Na to, jak se vyvíjel samotný institut zkoušky spolehlivosti v České republice od doby jejího zohlednění v právních předpisech, se dá pohlížet z vícero pohledů. Následující podkapitoly se tedy budou zabývat právě rozdělení tohoto instrumentu, a to nejprve z hlediska historického (tzn., jak se vyvíjela v závislosti na čase do současné doby, jakých ve svých kritických fázích doznala změn, což provedu komparací jednotlivých jejích verzí), a dále z hlediska typologie samotného jejich provedení.

4.3.1 Druhy ZS – dle vývoje právní úpravy

V současné době máme v České republice aktuálně již třetí verzi zkoušky spolehlivosti. První verze byla upravena v dikci zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, a to v jeho § 107. Druhá verze je úprava, která byla navrhována, když byl poprvé parlamentu ČR předložen návrh zákona o GIBS, tj. sněmovní tisk č. 794 v 5. volebním období, tj. období 2006-2010. Třetí verzí je úprava obsažená v § 41 zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů.¹⁴

4.3.1.1 První verze zkoušky spolehlivosti

Tato verze ZS byla obsažena, jak je již výše zmíněno, v původním znění zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Konkrétně v jeho druhé části (§ 103-107), která je v současné době již zrušena, přičemž účinnosti pozbyla v roce 2012 v souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci

¹⁴ JUDr. Josef Hrudka, Ph.D., JUDr. Benedikt Vangeli, Zkouška spolehlivosti explikace, aplikace, efektivita, PRAHA 2014, Policejní akademie České republiky, str. 10, [cit. 2023-01-15] ISBN 978-80-7251-415-1

bezpečnostních sborů. Přesné znění tehdejší právní úpravy první ZS v tomto právním předpise znělo:

„§ 107

(1) Inspektor je oprávněn k předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání provést u policisty, zaměstnance policie, inspektora a zaměstnance inspekce (dále jen „zkoušená osoba“) zkoušku spolehlivosti.

(2) Zkouška spolehlivosti spočívá v navození zdání situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit.

(3) K provedení zkoušky spolehlivosti může inspektor využít pod svým osobním a bezprostředním vedením i jinou osobu s jejím souhlasem.

(4) Průběh zkoušky spolehlivosti inspektor dokumentuje obrazovým a zvukovým záznamem a sepíše o něm úřední záznam. Záznam o provedení zkoušky spolehlivosti se v jednom vyhotovení založí do osobního spisu zkoušené osoby.

(5) O provedení zkoušky spolehlivosti musí být zkoušená osoba bez zbytečných průtahů prokazatelně informována. To neplatí, pokud by informování ohrozilo plnění úkolů konkrétního trestního řízení nebo plnění úkolu v oblasti kontroly policie. V případě překážky podle věty druhé je zkoušená osoba informována poté, co ohrožení pomine. Po informování má zkoušená osoba právo nahlížet do pořízené dokumentace.

(6) Prováděním zkoušky spolehlivosti nesmí dojít k bezprostřednímu ohrožení nebo poškození zdraví osob anebo majetku.“

Tato verze svěřovala pravomoc provádět zkoušku spolehlivosti, směřovanou proti policistům, zaměstnancům policie a jiným inspektorům, **inspektorům** právě z řad inspekce policie ČR. Součástí právního řádu, jak již bylo zmíněno, se v České republice stala v roce 2009.

Inspekce policie ČR, komentována na srozuměnou, byla v době svého vzniku podřízena v organizační struktuře policie ministerstvu vnitra, a zkoušku

spolehlivosti prováděla jako jeden z nástrojů pro účelné plnění jejích hlavních úkolů, uvedených v § 103, zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.¹⁵

„§ 103

*(1) Úkol **vyhledávat, odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je policista nebo zaměstnanec policie, a zjišťovat pachatele v rozsahu stanoveném jiným právním předpisem** plní Inspekce policie, která je útvarem ministerstva (dále jen „inspekce“). Inspekce dále provádí zkoušku odolnosti vůči protiprávnímu jednání (dále jen „zkouška spolehlivosti“).*

4.3.1.2 Druhá verze zkoušky spolehlivosti

O této verzi zkoušky spolehlivosti se zmíním pouze okrajově, neboť je vhodné hned na začátku této kapitoly poznamenat, že forma, v jaké byla navrhována, **nebyla schválena, resp. ani projednána poslaneckou sněmovnou**. Dále, vláda ČR uložila ministrům vnitra, financí a spravedlnosti zpracovat a předložit tento návrh zákona již do 31. 12. 2008, tedy ještě před nabytím účinnosti zákona o Policii ČR, tak se v žádném podstatném ohledu proponovaná dikce zkoušky spolehlivosti nelišila od platné právní úpravy (tzn. Od první verze obsažené v zákoně o Policii ČR) a obsahovala pouze drobné dikční změny. Obsažena měla být již v zákoně č. 341/2011 Sb., o GIBS, a byla pro účely přijetí tohoto zákona zakomponována v § 40 navrhovaného zákona v níže uvedené formě.¹⁶

„§ 40

Zkouška spolehlivosti

(1) Příslušník inspekce je oprávněn k předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání provést u příslušníka nebo zaměstnance (dále jen „zkoušená osoba“) zkoušku spolehlivosti.

¹⁵ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfpxi6tlgeytslttmjptembqhbptenztl5yggmmjqgm>

¹⁶ JUDr. Josef Hrudka, Ph.D., JUDr. Benedikt Vangeli, Zkouška spolehlivosti explikace, aplikace, efektivita, PRAHA 2014, Policejní akademie České republiky, str. 11, [cit. 2023-01-15] ISBN 978-80-7251-415-1

(2) Zkouška spolehlivosti spočívá v navození zdání situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit.

(3) K provedení zkoušky spolehlivosti může příslušník inspekce využít pod svým osobním a bezprostředním vedením i jinou osobu s jejím souhlasem.

(4) Průběh zkoušky spolehlivosti příslušník inspekce dokumentuje obrazovým a zvukovým záznamem a sepíše o něm úřední záznam. Záznam o provedení zkoušky spolehlivosti inspekce v jednom vyhotovení předá příslušnému bezpečnostnímu sboru k založení do osobního spisu zkoušené osoby.

(5) O provedení zkoušky spolehlivosti musí být zkoušená osoba bez zbytečných průtahů prokazatelně informována. To neplatí, pokud by informování ohrozilo plnění úkolů konkrétního trestního řízení nebo plnění úkolu v oblasti kontroly inspekce. V případě překážky podle věty druhé je zkoušená osoba informována poté, co ohrožení pomine. Po informování má zkoušená osoba právo nahlížet do pořízené dokumentace.

(6) Prováděním zkoušky spolehlivosti nesmí dojít k bezprostřednímu ohrožení nebo poškození zdraví osob anebo majetku.

Ze znění tohoto ustanovení jsme schopni okamžitě komparací rozpoznat skladbu jednotlivých vět a vidět pouze drobné rozdíly, oproti právní úpravě zkoušky spolehlivosti ve znění § 107 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR.

4.3.1.3 Třetí verze zkoušky spolehlivosti

Ta je již obsažena v dosud účinné právní úpravě, konkrétně v § 41, zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů. Paragrafové znění je zmíněno již v kapitole **3.1**. Autor se tedy zaměří dále již na komparaci jednotlivých verzí, přičemž pro účely této komparace nebude přihlíženo ke druhé verzi zkoušky spolehlivosti, neboť, jak bylo řečeno výše, nebyla v legislativním procesu přijata.

4.3.1.4 Komparace první a třetí verze ZS

Zde autor zvolil, na základě obsáhnutí odborné literatury, publikované doposud v tomto oboru, variantu výkladu spočívající v citaci publikace PhDr. Jana Čápa, Ph.D., který ve své monografii definuje změny v konečné podobě zkoušky spolehlivosti, oproti její předcházející právní úpravě v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii ČR takto (autor zmíněné monografie zde komparuje první a druhou verzi zkoušky spolehlivosti, neboť nereflktuje legislativním procesem nepřijatou druhou verzi zkoušky spolehlivosti, uváděnou v této práci v kapitole 4.3.1.2):¹⁷

Komparací právní úpravy první a druhé verze zjistíme, že došlo k některým podstatným změnám a to zejména:

- Hmotně právní exempce¹⁸ (navození zdání situace, vs. navození situace).
- Možnost použití jiné osoby¹⁹ k provedení spolehlivosti.
- Zákonné zmocnění pro uvádění nepravdivých údajů.
- Dokumentační povinnost inspektora vs. Inspekce.
- Zúžení informační povinnosti vůči zkoušené osobě.

Vymezení základních hodnot, které nesmí být dotčeny:

- a) Povinnost neomezovat svobodu osob.
- b) Povinnost zachovávat lidskou důstojnost.

V souvislosti s aplikací zkoušky spolehlivosti i na příslušníky a zaměstnance Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, je potřeba zmínit i to, že byl rozšířen v § 14 zákona o GIBS (v porovnání s § 38 zákona o PČR) demonstrativní výčet

¹⁷ plk. v.v. PhDr. Jan ČÁP, Ph.D., Aplikace zkoušky spolehlivosti, PRAHA 2022, Policejní akademie České republiky, str. 20, [cit. 2023-01-15], ISBN 978-80-7251-532-5.

¹⁸ Pozn. „Hmotně právní exempce“, znamená v rámci tohoto instrumentu fakt, že příslušník GIBS nebude odpovědný za přestupkové jednání, kterého se dopustí v souvislosti s provedením zkoušky spolehlivosti, pokud je toto jednání s aplikací konkrétní zkoušky spolehlivosti přímo spojeno s navozením situace, kterou daná osoba bude povinna řešit.

¹⁹ Pozn. „jiná osoba“ není konkretizována nijak ani přímo v zákoně o GIBS, ani v důvodové zprávě k němu vydané. Jako identifikační povahy lze vnímat tedy pouze fakt, že se jedná o osobu, která není příslušníkem GIBS, a která je patřičně k provedení zkoušky instruována příslušníkem GIBS, který za její činnost odpovídá.

nebezpečných látek a věcí. Tedy látek a věcí, s nimiž mohou v rámci své činnosti nakládat.

4.3.2 Druhy ZS – dle podnětu k jejich provedení

Úvodem k této podkapitole je třeba říct, že v České republice, vzhledem k postavení základních ústavních hodnot a lidských práv, se užívá pouze jeden z níže uvedených druhů zkoušky spolehlivosti, který má k nim svým charakterem nejbližší. Vyvození třech základních druhů zkoušek spolehlivosti je tedy následující:²⁰

- Náhodné zkoušky spolehlivosti
- Cílené zkoušky spolehlivosti
- Zkoušky spolehlivosti s policejní provokací²¹

4.3.2.1 Náhodné zkoušky spolehlivosti

Jak je již patrné z názvu, z podstatné části se v tomto případě jedná o nahodilé jednání osoby oprávněné provádět zkoušku spolehlivosti. Ale jen, co do subjektu zkoušené osoby. V tomto ohledu je zkoušen ten příslušník²² či zaměstnanec²³ bezpečnostního sboru, který je shodou okolností právě povinen v rámci výkonu své činnosti takto navozenou situaci odpovídajícím způsobem řešit. Scénář samotné zkoušky je již předem připravený zkoušející osobou, ale totožnost zkoušeného je náhodná. Obecně se tedy takto ověřuje, jakým způsobem zkoušený jedná, zda plní své úkoly řádně a v souladu se zákonem. V České republice se náhodné zkoušky spolehlivosti nerealizují. Typické jsou pro země, jako je např. Kanada, či USA.

4.3.2.2 Zkoušky spolehlivosti s policejní provokací

V České republice nepřijatelná cesta, jakou se při realizaci zkoušky spolehlivosti vydat. V zahraničí se dá provést pouze za splnění specifických požadavků

²⁰ plk. v.v. PhDr. Jan ČÁP, Ph.D., Aplikace zkoušky spolehlivosti, PRAHA 2022, Policejní akademie České republiky, str. 14, [cit. 2023-01-15], ISBN 978-80-7251-532-5

²¹ K termínu policejní provokace blíže v následujících kapitolách, definováno jako součást Stanoviska Nejvyššího soudu, sp. zn. Tpjn 301/2014.

²² Pojem „příslušník“ vymezen taxativně v §1, odst. 1, zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

²³ Pojem „zaměstnanec“ vymezen v § 6, zákona č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

zejména k silné „závadnosti“ zkoušené osoby, poté je tento model tolerován v USA. Je v nesouladu s ústavním pořádkem ČR a s principy našeho právního státu. Jedná se o ten případ, kdy je zkoušející osobou navozena situace pro realizaci zkoušky spolehlivosti již dopředu s tím účelem, vyvolat v osobě zkoušeného vlastním podnětem sklony k protiprávnímu jednání.

Výsledek zkoušky spolehlivosti získaný na základě policejní provokace je nepoužitelný jako důkaz, v jakémkoliv následném řízení proti zkoušené osobě. O policejní provokaci nejde v těch případech, kdy ze strany zkoušejících osob se jedná o pasivní sledování připravovaného, nebo probíhajícího protiprávního jednání.²⁴

4.3.2.3 Cílené zkoušky spolehlivosti

Třetí a poslední typ zkoušky spolehlivosti, který je charakteristický pro praxi v České republice, kde je právě a jedině tento typ zkoušky spolehlivosti prováděný. Dualistický pohled na aplikovatelné typy zkoušky spolehlivosti je v USA, Moldavsku a dalších zemích, které aplikují v praxi podle okolností jak preventivní – náhodné zkoušky spolehlivosti, tak ty cílené.

Jak vypovídá již z názvu, tento typ zkoušky spolehlivosti cílí v rámci činnosti GIBS již na konkrétního příslušníka/zaměstnance, a zkouška spolehlivosti je „na míru šitá“ okolnostem, které je nutno na základě předchozího podnětu inspekčnímu orgánu, nebo v souvislosti s již probíhajícím řízením, ověřit.

Jelikož jsou připravované ve všech potřebných taktických, i technických aspektech, minimalizuje se riziko případné policejní provokace při samotném provedení zkoušky. Optimálnost využití právě tohoto typu zkoušky spolehlivosti v České republice, lze vyvodit i na základě znění důvodové zprávy k zákonu č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů.

4.4 Soudní rozhodnutí a jejich význam pro aplikační praxi

Za dobu, po kterou se v České republice realizují zkoušky spolehlivosti, již dostaly jednak svou konkrétní podobu, ale i konkrétní zákonné rámce, které není možno

²⁴ plk. v.v. PhDr. Jan ČÁP, Ph.D., Aplikace zkoušky spolehlivosti, PRAHA 2022, Policejní akademie České republiky, str. 15, [cit. 2023-01-15], ISBN 978-80-7251-532-5

ani pro účely jejího plnění překračovat. Soudní rozhodovací praxe v konkrétních trestních věcech, souvisejících se zkouškou spolehlivosti, byla a nadále je velmi důležitá. Na utváření vize zákonně provedené zkoušky spolehlivosti tak, aby jí bylo možno použít v trestním řízení jako důkaz, je kladen důraz. Rozhodnutí soudů poskytují v tuzemsku orgánům činným v trestním řízení potřebný právní výklad konkrétních situací a postojů, jaké ke konkrétní věci odpovědné osoby zaujaly, pročež je možné predikovat možný vývoj v rámci v budoucnu řešených, nových situací totožného, či podstatně podobného charakteru.

Níže se autor zmíní zevrubně k zásadním, v minulosti orgány soudního systému v ČR řešeným případům, které vedly k potřebě sjednocení v tuzemském právním systému vydáním konkrétního stanoviska a dále zmíní i zahraniční důležitá soudní rozhodnutí, která měla také vliv na postupy v České republice.

4.4.1 Rozsudek OS Domažlice, sp. zn. 2 T 54/2011

Označení soudu: Okresní soud v Domažlicích

Datum vydání rozsudku: 3. 8. 2011

Typ ZS: Oznamovatel (pracovník GIBS) se osobně dostavil na služebnu policie, aby navodil situaci oznámení nálezů věcí a jejich předání policejnímu orgánu k dalšímu opatření, přičemž prokázal svou totožnost za užití krycího dokladu²⁵

Trestný čin: Zneužití pravomoci úřední osoby, podle § 329, odst. 1, písm. a) trestního zákoníku

Skutkový děj: Obviněný (policista) v rámci své běžné činnosti na základním útvaru policie – na Obvodním oddělení, kde konal dozorčí službu, přijal od oznamovatele nález

²⁵ Zák.č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů, § 42 a dále názazně Zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 74, 75

(Igelitová taška s obsahem, mimo jiné předměty s vloženou peněženkou a v ní uloženou finanční hotovostí), přičemž nález nezaevidoval a ani neučinil žádná opatření, a nález si ponechal.

Závěr soudu: Odsouzen za naplnění skutkové podstaty výše zmíněného trestný činu (Trest zákazu činnosti – výkonu povolání příslušníka PČR – na 5 let)

4.4.2 Rozsudek OS Karlovy Vary, sp. zn. 1 T 90/2011

Související rozhodnutí: Spojení s rozsudkem Krajského soudu v Plzni (4. 4. 2012, sp. zn. 8 To 109/2012)

Rozsudek Nejvyššího soudu (25. 9. 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013)

Analýza podstaty: Šlo o zákonnou cestou podanou stížnost pro porušení zákona, kterou Nejvyšší soud shledal jako oprávněnou a napadená soudní rozhodnutí zrušil (vrátil je státnímu zástupci k došetření), přičemž se názorově vyjádřil tak, že došlo o vybočení z hranic, ve kterých má probíhat zákonný a spravedlivý proces, neboť skutkový stav věci byl vyvolán iniciací policií – **policejní provokací**.

Závěr: Nejvyšší soud zaujal názor k použitelnosti důkazů, získaných inspekčními pracovníky při průběhu této konkrétní zkoušky spolehlivosti, a to tak, že:

„v takovém případě nemůže zkouška spolehlivosti, resp. její výsledek v podobě obrazového a zvukového záznamu či úřední záznam o ní sepsaný (§ 107, odst. 4 zák. č. 273/2008 Sb.) sloužit jako důkaz ve smyslu § 89, odst. 2 tr.ř., pokud se toto

řízení vede pro skutek, který byl předmětem zkoušky spolehlivosti“.²⁶

4.4.3 Usnesení NS, sp. zn. 3 TZ 61/2013

Označení soudu: Nejvyšší soud

Datum vydání rozsudku: 18. 12. 2013

Předmět: Stížnost pro porušení zákona (ve věci policejní provokace), zamítnuta s odůvodněním, že se o ni v daném případě nejednalo

Typ ZS: Cílená, již byly dány předchozí podněty inspekci, které měly za následek aplikaci zkoušky spolehlivosti

Trestný čin: Zneužití pravomoci úřední osoby, podle § 329, odst. 1, písm. a) trestního zákoníku

Přijetí úplatku, podle § 331, odst. 1,3, písm. b) trestního zákoníku

Skutkový děj: Policista (služebně zařazený na dopravním inspektorátu, při výkonu služby) zaregistroval spáchání přestupku řidiče vozidla (pracovník inspekce policie ČR, vystupující pod krycími doklady) a vozidlo předepsaným způsobem zastavil, aby provedl silniční kontrolu a přestupek (jízda s telefonem v ruce, nepřipoutání bezpečnostním pásem za jízdy) s řidičem vyřídil v blokovém řízení. Následně však po zjištění, že přestupce je řidič z povolání a má u sebe finanční hotovost, nevypsal pokutový blok a neuložil blokovou pokutu, přičemž si finanční hotovost natažením ruky od přestupce převzal (1000,- Kč), přestupci sdělil, že toto

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.9.2013, sp. zn. 8 T 39/2013

jej zachrání od ztráty bodů, že se nikdy neviděli a finanční hotovost si ponechal.

Závěr: Vzhledem k tomu, že protiprávní jednání policisty inicioval on sám tím, že si o úplatek řekl a ze strany inspekčního orgánu šlo o pasivní jednání a ne o takové, které by ho k tomuto konkrétnímu způsobu vyřešení řidičova přestupku navedlo, stížnost zamítl s tím, že se v tomto konkrétním případě o policejní provokaci nejednalo.

4.4.4 Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu

Označení soudu: Nejvyšší soud

Datum vydání: 25. 9. 2014

Spisová značka: Tpjn 301/2014

Účel: **Sjednocení postupu v praxi** a rozlišení policejní provokace při samotné realizaci zkoušek spolehlivosti, i vzhledem k rozdílným předchozím stanoviskům soudního systému k řešeným případům (viz. výše).

Vymezení faktu, jak vnímat zkoušku spolehlivosti.
Či jako čistě provokační jednání inspekčních orgánů, nebo jako zákonnou, účelnou a potřebnou instrument, prováděný v souladu s právním řádem a ústavním pořádkem v České republice.

Vyplynuvší závěry:²⁷

I.

*Za **policejní provokaci** se považuje aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby (fyzické či právnické) ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání, a*

²⁷ Stanovisko Nejvyššího soudu, sp. zn. Tpjn 301/2014, [cit. 2023-01-15], dostupné online: www.kraken.slv.cz/Tpjn301/2014

jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla. Policejní provokací je i taková aktivní činnost policie, jíž dochází k doplňování chybějících zákonných znaků základní skutkové podstaty určitého trestného činu, k záměrnému podstatnému navýšení rozsahu spáchaného činu podněcovanou osobou, či k jiným způsobem vyvolané změně právní kvalifikace spáchaného činu k tíži podněcované osoby, zejména pokud jde o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, byť by jinak tato osoba byla k spáchání činu v obecném smyslu rozhodnuta.

II.

Pokud při provádění zkoušky spolehlivosti realizované podle § 41 zák. č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, nedojde ze strany příslušníka inspekce či jiné osoby provádějící takovou zkoušku (§ 41 odst. 4 zák. č. 341/2011 Sb.) k nepřípustnému ovlivnění jednání zkoušené osoby způsobem zakládajícím policejní provokaci, pak jsou zkouška spolehlivosti provedená v souladu s § 41 zák. č. 341/2011 Sb. a důkazy v souvislosti s ní získané (zejména obrazový a zvukový záznam dokumentující průběh zkoušky spolehlivosti a inspekcí pořázený úřední záznam podle § 41 odst. 6 zák. č. 341/2011 Sb.) využitelné také v trestním řízení.

III.

Důkaz získaný na základě policejní provokace je absolutně neúčinný v trestním řízení vedeném proti vyprovokované osobě.

4.4.5 Evropské soudy – důležitá rozhodnutí

V odborné literatuře je upřednostňována zmínka o čtyřech, pro současnou rozhodovací praxi důležitých rozhodnutích, ze kterých jsou čerpány informace související s okruhovými a výkladovými problémy současné praxe, pro posouzení

vybraných aspektů při provádění zkoušek spolehlivosti. Jsou to tato rozhodnutí, o kterých bude v následujících podkapitolách pojednáno:²⁸

- Teixeira de Castro proti Portugalsku²⁹
- Rotaru proti Rumunsku³⁰
- Akbay a ostatní proti Německu³¹
- Grba proti Chorvatsku³²

Autor považuje za vhodné dodat, že rozhodnutí v těchto a dalších trestních věcech byla zohledňována i při posuzování v ČR, v již zmíněném Stanovisku Nejvyššího soudu, sp. zn. Tpjn 301/2014.

4.4.5.1 Teixeira de Castro proti Portugalsku

Informační aspekt pro rozhodovací praxi v ČR:

policejní provokace

Skutkový děj: Jednalo se o případ, který nesouvisel dějově s realizací zkoušky spolehlivosti, ale s obchodem s drogami. Dva policisté – agenti, kteří při výkonu činnosti samozřejmě zastírali svou příslušnost k bezpečnostnímu sboru, požádali Teixeiru o to, aby mezi nimi a překupníky zprostředkoval nákup většího množství drogy (20 gramů heroinu). Při samotné realizaci nákupu drogy, na základě zprostředkování setkání ze strany Teixeiry, prokázali agenti svou příslušnost a spolu s překupníky zatklí, včetně Teixeiry.

Ten byl odsouzen k 6 letům odnětí svobody za spáchaný trestný čin a jeho stížnost se postupně v soudní hierarchii dostal až k Evropskému soudu pro lidská práva (dále jen

²⁸ plk. v.v. PhDr. Jan ČÁP, Ph.D., Aplikace zkoušky spolehlivosti, PRAHA 2022, Policejní akademie České republiky, str. 37, [cit. 2023-01-15], ISBN 978-80-7251-532-5

²⁹ Teixeira de Castro proti Portugalsku, rozsudek senátu ESLP, ze dne 9. června 1998, stížnost č. 25829/94.

³⁰ Rotaru proti Rumunsku, rozhodnutí senátu ESLP, ze dne 15. dubna 2014, stížnost č. 27797/2010.

³¹ Akbay a ostatní proti Německu, rozhodnutí senátu ESLP ze dne 15. října 2020, stížnost č. 40495/15, 37273/15, 40913/15.

³² Grba proti Chorvatsku, rozhodnutí senátu ESLP, ze dne 15. dubna 2017, stížnost č. 47074/12.

„ESLP“). Tento konkrétní případ ESLP posoudil tak, že policisté neměli jakýkoliv předchozí impulz domnívat se, že je Teixeira zapojen do obchodování s drogami, na základě předchozích informací o něm zjištěných.

Závěr: Závěrem tedy ESLP dal stěžovateli Teixeirovi za pravdu a rozhodl ve věci tak, **že policisté jednali mimo svůj zákonný rámec činnosti agentů, čímž trestný čin přímo vyprovokovali a nebylo dáno podezření, že by bez jejich iniciace Teixeira trestný čin spáchal ze své vůle.**

4.4.5.2 Rotaru proti Rumunsku

Informační aspekt pro rozhodovací praxi v ČR:

Provádění zkoušky spolehlivosti, podněty

Skutkový děj: V krátkosti šlo v tomto případě nejprve o zkoušku spolehlivosti, provedenou s policistou, který přijal úplatek za to, že nebude v dané věci konat vůči přestupci a neudělí mu žádnou oficiální sankci. Případ byl postoupen státnímu zastupitelství a státní zástupce, který měl případ na starosti, zajistil na základě predikce závadového jednání policisty několik situací, za využití agentů a při službách dotčeného, kteří měli páchat přestupky a vyvolat tak jeho reakci, aby policisty. On poté skutečně v rámci silničních kontrol od těchto agentů přijal úplatky, za což byl následně podmíněně odsouzen prvoinstančním soudem.

Závěr: Jeho stížnost se postupně dostala až před ESLP, který jeho stížnost zamítl. To odůvodnil v souladu s již řečenými fakty tak, **že se v tomto případě o policejní provokaci nejednalo, neboť na něj nebyl ze strany agentů vyvíjen škodlivý tlak, který by ho motivoval k páchání trestné činnosti, ale naopak pouze pasivní kontrola, a úmysl páchat trestnou činnost tak vzešel přímo z jeho iniciativy se obohatit při výkonu služby.**

4.4.5.3 Akbay a ostatní proti Německu

Informační aspekt pro rozhodovací praxi v ČR:

Policejní provokace

Skutkový děj: Ve zkratce jde o nabídku pašování drog, učiněnou policejním informátorem a následně realizovanou trojicí osob – stěžovatelů, z nichž první a druhý jednal přímo s policejním informátorem a nechal se k tomuto obchodu „navést“, a zbylý byl verbován onou dvojicí.

Závěr: Soud se zabýval otázkou, zda došlo k policejní provokaci a dospěl k závěru, **že v případě osob kontaktovaných informátorem ano, protože nabídku protiprávní činnosti, iniciovanou policejním orgánem, zprvu navíc odmítali a nechali se k ní přesvědčit až opakovaným naléháním a vidiny snadného zisku, potažmo záruky bezpečí. Byli z pohledu zákona v tu dobu bezúhonní, s čistým trestním rejstříkem a nebylo nasnadě na ně pohlížet jako na kriminálně závadové. Jim tedy ESLP dal za pravdu v otázce práva na spravedlivý proces, třetí stěžovatel však již kriminálně závadový byl a v kontaktu s policií nebyl, čili v otázce jeho míry zavinění zastal soud opačný názor, tj. že trestně odpovědný za toto jednání je, neboť k této činnosti nebyl nijak vyprovokován.**

4.4.5.4 Grba proti Chorvatsku

Informační aspekt pro rozhodovací praxi v ČR:

Policejní provokace

Skutkový děj: Stěžovatel – Grba, prodával opakovaně agentům padělané bankovky. V prvním případě jednu bankovku v nominální hodnotě 100 euro, ze strany policie byly poté však iniciovány další opakované schůzky a smlouvání nákupu dalších, což vyvrcholilo prodejem padělků bankovek v hodnotě 60 000 eur,

kde došlo také k zatčení Grby. Ten poté ve své stížnosti uvedl, že byl ke svému jednání policií vyprovokován.

Závěr: **ESLP věc vyhodnotil tak, že na Grbu se musí nahlížet, jako na osobu bezúhonnou, bez trestní minulosti v tomto ohledu, s čistým trestním rejstříkem.** Dále bylo formulováno, že již prvotní schůzka Grby s policejními agenty byla iniciována policií, jakožto i ty následné a pachatel by měl být, v souladu s právním řádem, potrestán pouze za skutek, který měl v úmyslu spáchat a na za ten (přísněji trestaný), ke kterému byl iniciativou policejních složek přímo provokován.

Závěrem tedy bylo, že zde došlo k policejní provokaci, která vyústila ve spáchání protiprávního jednání v rozsahu větším, než jaká byla vůle Grby spáchat.

4.4.6 Shrnutí k popsaným rozhodnutím

Popsaná rozhodnutí jsou jasným dokladem toho, že se bere velice vážně na zřetel každá stížnost, podaná i obviněnými osobami, které se dovolávají svých práv, byť jsou trestně stíhány či odsouzeny. Z takto posuzovaných případů a ze závěrů vrcholných soudních orgánů na vnitrostátní, či evropské úrovni, lze vždy spatřit určitý aspekt, který napomůže budoucímu souladu v těchto otázkách, při řešení dalších konkrétních případů. Tak, jako jsou metodickým vodítkem pro soudní orgány, tak jsou dále i praktickým pomocníkem pro ty, kteří v dnešní složité, a právně rozmanité době jsou oprávněni zkoušku spolehlivosti realizovat, tak, aby byli schopni být jednak ve své činnosti efektivní a účelní, ale aby zároveň nepřesáhli zákonný rámec svých zmocnění, či se nestali sami iniciátory protiprávního jednání, které by bez jejich nápomoci ani nenastalo.

Závěrem je vhodné také podotknout, že popsaná rozhodnutí, hlavně v kontextu posouzení termínu „policejní provokace“, ovlivnila výklad Ústavního soudu v České republice, spojený s využitím institutu operativně pátracího prostředku,

konkrétně **předstíraného převodu**³³, popř. **použití agenta**³⁴. Ústavní soud se vyjádřil v roce 2018 takto:

„Policejní orgány nesmějí provokovat trestnou činnost nebo se jiným způsobem aktivně podílet na vytváření skutkového děje tak, aby vzbuzovaly, vytvářely či usměrňovaly do té doby prokazatelně neexistující vůli pachatele trestný čin spáchat. Je nepřípustné, aby policejní orgány jako orgány státu naváděly jiného ke spáchání trestné činnosti, posilovaly jeho vůli spáchat trestný čin či mu jakoukoliv formou pomáhaly. Jednání příslušného policisty (případně i soukromé osoby řízené či instruované policií), byť nutně představuje jeden z dílčích elementů celkového průběhu události, nesmí být ztotožnitelné coby určující či podstatný prvek trestného činu.“³⁵

Jako významný akt na poli mezinárodní spolupráce, ovlivňující novodobý přístup i ke zkouškám spolehlivosti, si dále dovoluji zmínit, že v roce 2021 se stala GIBS zakládajícím členem organizace ICIN (Internal Criminal Investigations Network), který představuje síť orgánů inspekčního typu zaměřených na trestní řízení. Cílem je této organizace je posílení spolupráce a dále, sdílení tzv. „best practices“, přičemž předávání tohoto „know-how“ je realizováno úspěšně i v oblasti zkoušek spolehlivosti.³⁶

5. Současná aplikační praxe, při provádění ZS

Jak již bylo popsáno výše, primárně se oprávněnost provádět zkoušku spolehlivosti opírá o zákon č. 341/2011 Sb, o Generální inspekci bezpečnostních sborů, konkrétně o znění § 41 tohoto zákona (podkapitola **3.1**). Další podzákoný právní předpis metodického a taktického charakteru, který upravuje provádění zkoušek spolehlivosti v praxi, je příslušný interní akt řízení (dále jen „IAŘ“), který mi ale nebyl přes veškerou snahu poskytnut ze strany GIBS ani pro akademické

³³ § 158c zákona č. 141/1961 Sb. (TŘ)

³⁴ § 158e zákona č. 141/1961 Sb. (TŘ)

³⁵ Nález ústavního soudu, ze dne 19. 3. 2018, sp. zn. I. ÚS 4185/16

³⁶ GIBS, VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI GENERÁLNÍ INSPEKCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ ZA ROK 2021, dostupné online z www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2021.pdf

účely, s odůvodněním, že podléhá utajení, nemá pouze metodický, ale i taktický charakter a nebude s ohledem na tyto skutečnosti mé osobě poskytnutý.

V následujících podkapitolách se tedy autor pojedná o několika problémových okruzích, objevujících se v samotné aplikační praxi. Jednak bude rozfázován proces formování zkoušky spolehlivosti po jeho etapách až k samotné realizaci, autor se zaměří na prvky zákonnosti, zakotvené v právní úpravě, které je bezpodmínečně nutné dodržet a dále využije zákonnou právní úpravu a odbornou literaturu, co do možnosti využití podpůrných operativně pátracích prostředků podle zákona č. 273/2008 Sb., o policii České republiky, zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a operativně pátracích prostředků, podle zákona č. 141/1961 Sb., o Trestním řízení soudním (trestní řád).

5.1 Postup vedoucí k realizaci zkoušky spolehlivosti

Již byl zmíněn fakt, že v současné době se v České republice neprovádí náhodné zkoušky spolehlivosti. Ta je realizována vždy až na základě určitého impulzu – podnětu, případně vlastního zjištění pracovníka GIBS, které poukazuje na určité závadové vlastnosti později zkoušené osoby a odůvodňuje tak zahájení prvního kroku – rozhodnutí o tom, že bude zkouška spolehlivosti provedena.

5.1.1 Rozhodnutí o tom, že bude ZS vykonána

K rozhodnutí, že dojde k použití Zkoušky spolehlivosti, může dojít jen oprávněný orgán, tedy příslušník GIBS, a to na základě podnětů, či vlastního šetření v zájmovém prostředí. Podněty mohou být různého charakteru, obdobně jako při přijímání podnětů, s podezřením na trestnou činnost. Tedy písemné, ústní podněty občanů, organizací, anonymy. Zvláštními podněty jsou podněty spolupracovníků, vedoucích pracovníků, rodinných příslušníků a osob blízkých, tedy osob se vztahem ke zkoušené osobě. V těchto případech musí mj. především oprávněný příslušník inspekce zkoumat motiv k podání takovéto osoby, neboť motivem může být i tak nemravné jednání jako je msta, či potřeba odstranění nežádoucí osoby, a to právě aplikací zkoušky spolehlivosti. Vlastním šetřením je pak myšlen proces vyhledávání protiprávního jednání, trestné činnosti, pohyb zájmovém prostředí – výkon operativně pátrací činnosti oprávněného příslušníka GIBS. K podnětům je možné přidat i výkon analytické činnosti, při které jsou vyhodnocovány získané

informace z činnosti oprávněných subjektů, a to včetně tipování podezřelé činnosti v rámci protikorupčních opatření.³⁷

5.1.2 Přípravná fáze

Zde již tedy existuje reálný podnět – podezření na protiprávní činnost konkrétního příslušníka či zaměstnance bezpečnostního sboru, a příslušný pracovník GIBS se jím zabývá již s jasným cílem – provést zkoušku spolehlivosti. V rámci dalšího rozpracování takového podnětu se posuzují další souvislosti, které se ověřují z několika základních úhlů pohledu. Znázorněno níže pomocí obrázku:

Obrázek 2 Schéma a cíl zpracování podnětu na GIBS

Cílem, jak je patrné z obrázku výše, je získat co největší povědomí o později zkoušeném příslušníkovi či zaměstnanci bezpečnostního sboru, a to jak ve služební, popřípadě v pracovní, tak i osobní, osobnostní a rodinné sféře. Pokusit se obsáhnout všechny možné predikce jednání v budoucnu zkoušené osoby, charakter jeho závadnosti a jeho nebezpečnost, prostředí, ve kterém se pohybuje, jakou činnost v rámci své služby/ zaměstnání běžně vykonává atp. V konečném důsledku jde v rámci přípravy o **zhodnocení analýzy a vyvození následné činnosti v podobě identifikace níže uvedených kritických okruhů, před její vlastní aplikací:**

³⁷ plk. v.v. PhDr. Jan ČÁP, Ph.D., Aplikace zkoušky spolehlivosti, PRAHA 2022, Policejní akademie České republiky, str. 21, [cit. 2023-01-15], ISBN 978-80-7251-532-5

a) Vznik podezření (reálnost)

Základem je posouzení jednání, uváděné v podnětu, resp. jeho protiprávnost. Analýze se podrobuje jak jeho věrohodnost, tak jeho závažnost. Požadavkem na okruh znalostí, povinností a umu konkrétního příslušníka či zaměstnance u bezpečnostního sboru totiž není sice bezbřehá, ale nezaměřuje se jen na oporu v zákonné právní úpravě, ale je upravována širokým spektrem interních aktů řízení (dále jen „IAŘ“), kterými je nutno se také bezpodmínečně řídit, kdy však ale je stěžejní ideálně identifikovat již zde právní „rovinu“, ve které jednal (pokud jednal) daný člověk protiprávně, neboť porušením povinnosti, vyplývající dané osobě z existence IAŘ, se nemusí dopustit trestného činu, ale případně pouze přestupku atp. Žádanou výstupní „veličinou“ z posouzení reálnosti podezření tak je konkretizace daného protiprávního jednání, vyplývajícího z podnětu – subsumpce pod konkrétní skutkovou podstatu protiprávního jednání, čili přestupku, či trestného činu.

b) Informační okruh – podezřelý

Jak z logiky věci vyplývá z názvu, jde o zajištění maximálního množství informací jak o profesním, tak osobním životě zkoušené osoby, přičemž se získávají informace ze zdrojů, pracovníkovi GIBS dostupných. V první řadě se jeho příslušnost k bezpečnostnímu sboru musí oficiálně potvrdit, přičemž si z personální evidence pracovník GIBS má právní nárok tento okruh informací vyžádat na základě oprávnění, uvedených v § 9 a v § 35, zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů.

Poté je již okruh zjišťovaných informací zřejmý. Jde jako o pracovní/služební rámec, čili GIBS zajímají především již dříve uložené kázeňské tresty, popř. pracovní prohřešky, což poukazuje na jistou závadnost zkoušeného a její charakter, v porovnání s šetřeným podnětem dále také na možné souvislosti s aktuálně řešeným skutkovým stavem věci. Dále pak jde o osobní/osobnostní rámec zkoušené osoby a pro tyto účely je vhodné využít, i za minimalizace rizika prozrazení činnosti pracovníka GIBS, informací z veřejných zdrojů, jako jsou dnes všudypřítomné sociální sítě typu Instagram, Facebook, Snapchat, Twitter atp. Informace zde uváděné, mnohdy velmi konkrétně vypovídají o osobnosti majitele

daného profilu a jsou zde umístovány veřejně dostupné příspěvky, obsahující informace, často bezděčně nabídnuté komukoliv a fotografie či videa, která zachycují tuto osobu při různých činnostech v soukromí, což se mnohdy promítá i do služební/pracovní činnosti a utváří tak pro pracovníka GIBS bližší a komplexnější rozhled, co do obsáhnutí osobnosti zkoušeného.

c) Informační okruh – prostředí

Laicky řečeno, ať už jde o příslušníka bezpečnostního sboru či zaměstnance, pro každého platí, že prostředí, ve kterém svou náplň běžné služební/pracovní činnosti vykonává, je ze své většiny konstantního charakteru, má vždy své zákonitosti a nesporně i svá specifika, která on samozřejmě ve „svém“ prostředí ovládá, rozhodně více než příslušník GIBS, který do něj proniká. Takové prostředí, ve kterém je taková protiprávní činnost páchána a ve kterém se, z logiky věci, dá zjistit a zdokumentovat řada kriminalisticky relevantních informací, vedoucích ke konkretizaci skutkového stavu a ovlivňuje také právní kvalifikaci skutku, se nazývá „**Zájmové prostředí**“.³⁸

„jde o prostředí, v němž lze důvodně předpokládat získání poznatků důležitých pro zamezování, odhalování a dokumentování trestných činů, jejich vyšetřování spadá do působnosti inspekce nebo státního zástupce, ke zjišťování jejich pachatelů a k předcházení těmto trestným činům.“³⁹

Příslušník GIBS má pohyb v zájmovém prostředí klasifikován zákonem jako svou činnost, kterou aktivně vyhledává a dokumentuje poznatky jak o tomto prostředí, tak o osobách v něm se pohybujících, přičemž je oprávněn zastírat skutečný účel své činnosti a využívat i podpůrných operativně pátracích prostředků⁴⁰ (viz další kapitoly).⁴¹

³⁸ § 39, zák.č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů

³⁹ plk. v.v. PhDr. Jan ČÁP, Ph.D., Aplikace zkoušky spolehlivosti, PRAHA 2022, Policejní akademie České republiky, str. 22, [cit. 2023-01-15], ISBN 978-80-7251-532-5

⁴⁰ § 42, zák.č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů, a dále § 72, zák.č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

⁴¹ § 39, odst. 2, zák.č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů

d) Informační okruh – scénář zkoušky spolehlivosti

Jde o taktický plán předpokládaného průběhu zkoušky spolehlivosti v daném konkrétním případě. Snoubí v sobě všechna dosavadní zjištění, čili jak informace získané podnětem a jejich analytické vyhodnocení, tak veškeré dílčí výsledky úkonů provedených při prověření reálnosti podezření zkoušeného, informacemi získanými k jeho osobě a samozřejmě je přihlédnuto i k specifickým zjištěním, zadokumentovaným v rámci prověrky zájmového prostředí, ve kterém se zkoušený pohybuje v rámci své služební/pracovní činnosti a ve kterém bude i samotná zkouška spolehlivosti probíhat.

Scénář je kompletován v písemné formě, svou strukturou odpovídá plánu opatření, včetně rozvržení nasazených sil a prostředků k provedení zkoušky. Vše je rozhodnuto předem a v co největší komplexnosti připraveno tak, aby byly dodrženy základní zásady, které jsou pro účely přípravy scénáře sledovány. Jde o:

- Zákonnost
- Hospodárnost
- Efektivnost
- Rychlost
- Utajenost postupu

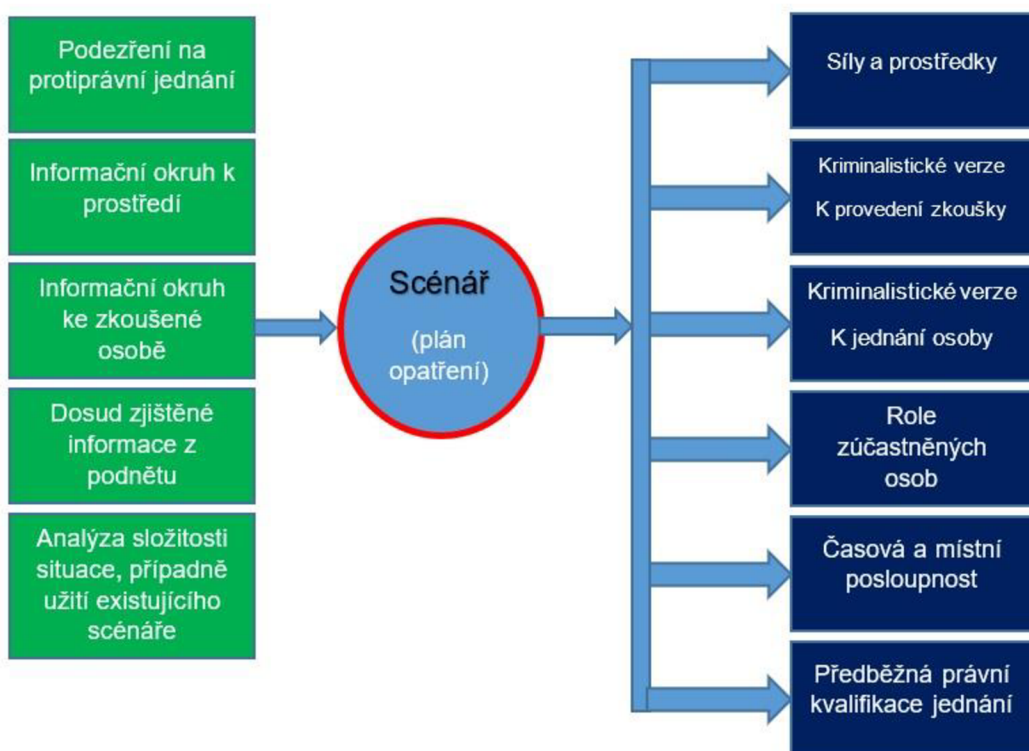
Scénář se dále formuje takovým způsobem, aby jeho sestavením bylo možno zodpovědět všech sedm základních kriminalistických otázek:

- Kdo?
- Co?
- Kdy?
- Kde?
- Jak?
- Čím?
- Proč?

Scénář, je tedy slovo slangového charakteru, kterým označují aplikující příslušníci GIBS tvorbu a aplikaci zkoušky spolehlivosti, kdy z kriminalistického hlediska jde

v podstatě o činnost ve formě plánování a organizování činnosti příslušníků – plán opatření.⁴²

Z obsáhnutí odborné literatury v této oblasti, je možné zevrubně možno schéma tvorby scénáře vymežit, jako myšlenkový proces odpovědného pracovníka GIBS, ve kterém je shrnuto vše důležité, co by takticky mohlo ovlivnit průběh zkoušky, či podstatně mařit její účel a všechny konkrétní rizikové aspekty dané konkrétní zkoušky, které je nutné brát v potaz tak, aby byly dodrženy zásady (viz. výše), a aby nedošlo k excesům ze strany GIBS.

Obrázek 3 Schéma tvorby scénáře a jeho základních náležitostí

5.2 Samotná realizace zkoušky spolehlivosti

Pokud tedy existuje podezření vůči konkrétnímu příslušníkovi/zaměstnanci, proběhlo důkladné rozpracování a analýza budoucího provedení, vytvořen scénář

⁴² plk. v.v. PhDr. Jan ČÁP, Ph.D., Aplikace zkoušky spolehlivosti, PRAHA 2022, Policejní akademie České republiky, str. 23, [cit. 2023-01-15], ISBN 978-80-7251-532-5

– plán opatření, který byl následně schválený příslušným vedoucím pracovníkem GIBS, byly zajištěny potřebné síly a prostředky, přistoupí inspektor GIBS k samotnému provedení zkoušky spolehlivosti.

I přes fakt, že by měly být již ve scénáři, sestaveném před realizací zkoušky, zanalyzovány všechny možnosti průběhu zkoušky a inspektor by tak měl být teoreticky připraven pružně reagovat na jakékoliv odchylky vůči predikovanému průběhu, které nastanou, mohou tyto nastat.

I zde, jako při každém úkonu/zákroku příslušníka bezpečnostního sboru, existují určité aspekty typické pro jeho činnost, které jsou předpokládány (a v zásadě nutné) pro úspěšné a zákonné provedení zkoušky spolehlivosti při jejím provedení, ale také pro zajištění bezpečí zkoušejícího i zkoušeného, dodržet:

5.2.1 Zákaz provokace

Tento prvek byl již blíže rozebrán v předcházejících kapitolách⁴³, kde je (mimo jiné) zevrubně zanalyzováno příslušné sjednocující stanovisko kolegia nejvyššího soudu⁴⁴, které bylo vztaženo k termínu „provokace“ pro účely aplikace zkoušky spolehlivosti na příslušníky/zaměstnance bezpečnostních sborů.

5.2.2 Dokumentace průběhu úkonu

Samotná právní úprava zkoušky spolehlivosti zakládá ve svém znění povinnost dokumentovat průběh zkoušky takto:

„Průběh zkoušky spolehlivosti se dokumentuje obrazovým a zvukovým záznamem. O zkoušce spolehlivosti inspekce pořídí úřední záznam.“⁴⁵

Z toho vyplývá, že je průběh zkoušky dokumentován:

a) Úředním záznamem

Komplexní úřední dokument, sepsaný provádějícím inspektorem GIBS, obsahující veškeré důležité informace o průběhu zkoušky, jejím výsledku a všech

⁴³ Blíže kapitola č. 3.4, podkapitola 3.4.6

⁴⁴ Stanovisko Nejvyššího soudu, sp. zn. Tpjn 301/2014, [cit. 2023-01-15], dostupné online: www.kraken.slv.cz/Tpjn301/2014

⁴⁵ § 41, odst. 6 zákona č. 341/2011 Sb., o GIBS

doprovodných skutečnostech, které jsou relevantní pro posouzení výsledku zkoušky a jejich důsledků pro zkoušenou osobu.

b) Obrazovým a zvukovým záznamem

Úřední záznam, byť sepsaný precizně a komplexně, nikdy nenahradí přímý náhled na situaci v podobě kamerového záznamu. Co při psaní záznamu mnohdy není zapsáno, může značně ovlivnit budoucí rozhodování příslušného orgánu. Zvukový a obrazový záznam se ale nepořizuje jen z důvodu posouzení trestnosti zkoušeného, ale jako také určitá záruka zákonnosti provedení zkoušky a dokumentace přístupu zkoušejícího inspektora, pro případné budoucí zhodnocení, zda se nedopustil provokace, excesivně nepřekročil meze svých oprávnění atp.

5.2.3 Komunikace

Tím je samozřejmě myšleno jak s vedoucím pracovníkem úkonu, tak s operačním důstojníkem GIBS.

Již v rozvržení scénáře zkoušky, kde jsou uvedeny nasazené síly a prostředky pro hospodárné, ale účelné provedení tohoto úkonu, jsou pevně stanoveny role jednotlivých pracovníků GIBS. Je tak stanoven vedoucí, který rozhoduje o případných změnách při samotné realizaci zkoušky a má o těchto změnách být neprodleně informován, aby byl schopen v co nejkratší možné době reagovat na odchylky od scénáře. Je nasnadě, že nebude informován přímo zkoušku provádějícím inspektorem, který by tím vyrazil svou příslušnost a zmařil tak průběh zkoušky, ale zpravidla bude informován zúčastněným pracovníkem GIBS, monitorujícím průběh zkoušky, popř. operačním důstojníkem.

5.2.4 Možnost v každé fázi úkon přerušit

Důležitým prvkem, který je vhodné začlenit do přípravy oprávněných příslušníků GIBS, kteří se specializují na zkoušku spolehlivosti, je schopnost přerušit průběh tohoto postupu, pokud by došlo v negativním smyslu k vybočení z připraveného scénáře mimo rozsah zákonného zmocnění, a to především s dopadem na život a zdraví, majetek třetích osob, ale i zkoušené osoby, včetně zkoušejících

příslušníků. Zachovávat je potřebné i lidskou důstojnost⁴⁶, kromě jiného i s odkazem na Listinu základních práv a svobod.⁴⁷

Zákonodárce vyřkl tuto povinnost pracovníkům GIBS přímo formulací zákona č. 341/2011 Sb., o GIBS (blíže kapitola 3.1).⁴⁸

5.2.5 Schopnost reagovat na excesivní jednání

S možností excesivního jednání zkoušené osoby, jelikož nikdy nelze přesně stanovit, jak přesně se v průběhu úkonu bude chovat, souvisí i požadavek schopnosti reakce na jednání zkoušeného. To zahrnuje hlavně přítomnost verbálního či fyzického násilí ze strany zkoušené osoby (v rámci vzniku konfliktní situace a eskalace psychického stresu a nervozity), přičemž musí být reflektována i ta skutečnost, že zkoušenou osobou je mnohdy právě příslušník bezpečnostního sboru, vybaven pro výkon služby střelnou zbraní a dalšími pomůckami, které podle svého zákonného zmocnění smí za splnění zákonných předpokladů při výkonu služby použít. Proto je bezpodmínečně nutné, pokud se takové excesivní jednání u zkoušeného vyskytne, aby byl zkoušející inspektor, potažmo i další pracovníci GIBS, přímo zainteresovaní do dokumentace průběhu úkonu a přítomní na místě, schopni reagovat odpovídajícím způsobem na vzniklou situaci,⁴⁹ myšleno zejména v kontextu užití odpovídajících donucovacích prostředků, směřujících k obnově právního stavu a odvrácení nebezpečí ohrožení života, zdraví či majetku.⁵⁰

5.3 Operativně pátrací činnost – využití pro ZS

Pokud byl výše představen proces formování zkoušky spolehlivosti až k její samotné aplikaci, je vhodné uvést instrumenty dané právní úpravou, které je pracovník GIBS oprávněn pro účely své činnosti za splnění daných podmínek

⁴⁶ Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., a dále blíže podkapitola 2.2.3

⁴⁷ plk. v.v. PhDr. Jan ČÁP, Ph.D., Aplikace zkoušky spolehlivosti, PRAHA 2022, Policejní akademie České republiky, str. 25, [cit. 2023-01-15], ISBN 978-80-7251-532-5

⁴⁸ § 41, odst. 3 zákona č. 341/2011 Sb., o GIBS

⁴⁹ Pozn. příslušníci GIBS se účastní periodicky služební přípravy pod vedením školících instruktorů, což je běžnou praxí i pro jiné bezpečnostní sbory. Zde jsou i tyto situace procvičovány.

⁵⁰ Blíže § 20-28, zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů

užívat. Níže se tedy v jednotlivých podkapitolách strukturovaně zaměřím na uvedení oprávnění, kterými disponuje v repertoáru svých možností příslušník GIBS, a které může využívat (dle typu konkrétního instrumentu) jak pro teoretickou fázi při vytváření scénáře – plánu opatření, tak při samotné realizaci zkoušky, kdy operativně pátrací činnost GIBS je nedílnou součástí její činnosti.

5.3.1 Selektce operativně pátracích prostředků

Pro obsáhnutí této kapitoly je stěžejní trojice právních předpisů:

- a) Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů (ZGIBS)
- b) Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (ZOP)
- c) Zákon č. 141/1961 Sb., o Trestním řízení soudním (TrŘ)

ad a) operativně pátrací činnost – ZGIBS

Pro účely použití podpůrných operativně pátracích prostředků, odkazuje plně zmíněný právní předpis na zákon o Policii České republiky⁵¹, přičemž se pro jejich užití pouze upraví terminologie, co do označení jednotlivých subjektů:

- „policie, ministerstvo“ – užije se „inspekce“
- „Ministr“ – „ředitel“
- „Policista“ – „příslušník inspekce“

Tento styl úpravy, pomocí blanketní právní normy, je užitý z důvodu toho, že původní znění zákona č. 273/2008 Sb., bylo přijato v době, kdy v něm byla zahrnuta i činnost inspekce policie, a se zánikem tohoto útvaru a transformací na GIBS byl rámec její činnosti proveden novým právním předpisem, což vyžadovalo zrušení druhé části zmíněného zákona, věnované právě činnosti inspekce policie.

ad b) operativně pátrací činnost – ZOP

Zmíněný zákon jasně definuje výčet prostředků operativně pátrací činnosti, kterými se pro účely tohoto zákona rozumí podpůrné operativně pátrací prostředky:⁵²

⁵¹ Pozn. konkrétně jde o ustanovení § 72-77 zák.č. 273/2008 Sb.

⁵² § 72, zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

- Informátor⁵³
- Krycí prostředky, včetně krycího dokladu⁵⁴
- Zabezpečovací technika⁵⁵
- Zvláštní finanční prostředky⁵⁶

Obecně platí, že lze tyto prostředky operativně pátrací činnosti využít v předprocesním stádiu, tedy **před zahájením úkonů trestního řízení**.⁵⁷

ad c) operativně pátrací činnost – TrŘ

Operativně pátrací prostředky jsou v tomto právním předpise taxativně a jejich charakter, jakožto i požadovaný rámec předchozí činnosti pro zajištění odůvodnitelnosti a oprávněnosti jejich užití, jsou zde jednoznačně určeny. Jedná se o tyto prostředky:

- Předstíraný převod⁵⁸
- Sledování osob a věcí⁵⁹
- Použití agenta⁶⁰

Tyto operativně pátrací prostředky je možno užít pouze po zahájení úkonů trestního řízení.

5.3.2 Zásady použití, z pohledu kriminalistické taktiky

Nelze pro účely tohoto vymezení reflektovat pouze dotčené paragrafové znění příslušných právních předpisů. Existují i zde neuvedené, taktické zásady pro jejich užití, společné pro obě, výše zmíněné skupiny:

• Zásada zákonnosti	• Zásada efektivnosti
• Zásada přiměřenosti a zdrženlivosti	• Zásada utajenosti
• Zásada cílevědomosti	• Zásada ostražitosti
	• Zásada etiky postupu

⁵³ § 73, zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

⁵⁴ § 74 (a dále § 75), zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

⁵⁵ § 76, zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

⁵⁶ § 77, zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

⁵⁷ Postup OČTR podle § 158, odst. 3 trestního řádu

⁵⁸ § 158c, zákon č. 141/1961 Sb., o Trestním řízení soudním, Trestní řád

⁵⁹ § 158d, zákon č. 141/1961 Sb., o Trestním řízení soudním, Trestní řád

⁶⁰ § 158e, zákon č. 141/1961 Sb., o Trestním řízení soudním, Trestní řád

5.3.2.1 Zásada zákonnosti

V kriminalistické a bezpečnostní praxi lze použít pouze ty operativně pátrací prostředky a podpůrné operativně pátrací prostředky, které jsou taxativně uvedeny v zákoně, a jejich výčet nelze v žádném případě rozšiřovat.⁶¹

5.3.2.2 Zásada přiměřenosti a zdrženlivosti

Tuto zásadu prezentuje i zákonodárcem vložená povinnost, uvedená v příslušném paragrafovém znění takto (využití i v problematice využití podpůrných operativně pátracích prostředků):⁶²

„Používání operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Tyto prostředky je možné použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Práva a svobody osob lze omezit jen v míře nezbytně nutné.“

5.3.2.3 Zásada cílevědomosti

Smysl této zásady je jasný. Prostředky operativně pátrací činnosti by měly vždy být užity v zájmu dosažení určitého konkrétního cíle, kterým bude zpravidla zjištění informací důležitých pro trestní řízení, resp. pro odhalení trestné činnosti a jejího pachatele/pachatelů, případě pro její předcházení.

5.3.2.4 Zásada efektivnosti

Souvisí s hospodárností provedení. Finanční stránka věci je totiž také důležitým aspektem, který ovlivňuje charakter použití operativně pátracích prostředků. Vždy je tedy vhodné zvolit takový postup, který bude zároveň dostatečně efektivní z pohledu k potřebě dosažení cíle, a zároveň bude hospodárný.

5.3.2.5 Zásada utajenosti

Nejlépe formulována tak, že je nutno vždy utajovat konkrétní použití prostředků operativní pátrací činnosti v určitém prostředí, s jakým (určitým a přesně

⁶¹ Doc. JUDr. Miroslav NĚMEC, Ph.D., Dr. h. c., 2017, KRIMINALISTICKÁ TAKTIKA PRO POLICISTY A STUDENTY POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE, ABOOK s.r.o., 1. vydání, str. 184, [cit. 2023-01-15], ISBN 978-80-906974-0-9

⁶² § 158b, odst. 2, zákon č. 141/1961 Sb., o Trestním řízení soudním, Trestní řád

definovaným) cílem, a hlavně proti komu (tj. proti kterým, přesně identifikovaným osobám, je těchto specifických postupů použito). Pokud by tomu tak nebylo a došlo-li by k dekonspiraci použití těchto specifických kriminalistických prostředků a metod práce využívaných v boji se zločinem, jejich význam by pozbyl svého opodstatnění.⁶³

5.3.2.6 Zásada Ostražitosti

Formuluje a reflektuje požadavek ostráživosti na příslušníky bezpečnostních sborů, užívajících v rámci své činnosti prostředky operativně pátrací činnosti, což jednoznačně souvisí s poslední popsanou zásadou utajenosti. Jde především o to být pozorný a odhalit riziko dekonspirace a vyzrazení reálného účelu své činnosti včas, a odpovídajícím způsobem na toto zjištění reagovat.

5.3.2.7 Zásada etiky postupu

Spočívá zejména v tom, aby použití operativně pátracích prostředků, ani podpůrných operativně pátracích prostředků nemohlo být jakkoliv a kýmkoliv zneužito, ani použito k jiným účelům, než je účinný boj s trestnou činností.⁶⁴

5.4 Shrnutí

Kriminalistická taktika se promítá do všech policejních činností. GIBS sice není policejním orgánem, ale ostatně i z historického pohledu byla dříve oprávněnost užití tohoto instrumentu v rukách policejního orgánu, vložena zákonodárcem do první verze zákona o policii. GIBS je v dnešní době ozbrojeným bezpečnostním sborem⁶⁵, do jehož působnosti spadá i vyšetřování trestných činů, pokud se ho dopustí příslušník/zaměstnanec uvedených bezpečnostních sborů. Pro důsledné a účelné plnění těchto úkolů je tedy potřebné popsané zásady kriminalistické taktiky dodržovat, což se samozřejmě neprojevuje jen v oblasti užití operativně pátracích prostředků, ale napříč celou kriminalistickou vědou a všemi jejími podmnožinami – technikou, taktikou i metodikou. V tomto úhlu pohledu není

⁶³ Doc. JUDr. Miroslav NĚMEC, Ph.D., Dr. h. c., 2017, KRIMINALISTICKÁ TAKTIKA PRO POLICISTY A STUDENTY POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE, ABOOK s.r.o., 1. vydání, str. 186, [cit. 2023-01-15], ISBN 978-80-906974-0-9

⁶⁴ Doc. JUDr. Miroslav NĚMEC, Ph.D., Dr. h. c., 2017, KRIMINALISTICKÁ TAKTIKA PRO POLICISTY A STUDENTY POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE, ABOOK s.r.o., 1. vydání, str. 187, [cit. 2023-01-15], ISBN 978-80-906974-0-9

⁶⁵ § 1, zákon č. 341/2011 Sb. O Generální inspekci bezpečnostních sborů

pracovník GIBS ve své podstatě v jiném postavení než příslušník bezpečnostního sboru, odlišný charakter plnění jeho specifických úkolů je dán pouze tím, že předchází, odhaluje a vyšetřuje trestnou činnost ne všech, ale pouze osob vymezených v příslušném zákoně.⁶⁶

⁶⁶ Tamtéž, zmíněno již v kapitole 3.2.1

6. Z pohledu dat o činnosti GIBS, vybrané okruhy (včetně problémových), reflektující činnost na úseku provádění zkoušek spolehlivosti

Následující data byla získána z oficiálního webu inspekce⁶⁷, kde jsou zveřejňovány periodicky jak zprávy o činnosti inspekce za uplynulý rok, tak analýzy úkonů provedených pracovníky GIBS. Vyjma zprávy za rok 2015, byla v tomto dokumentu vždy poskytnuta alespoň základní data k nahlédnutí a představě, kolik zkoušek spolehlivosti pracovníci GIBS za uplynulý rok provedli.

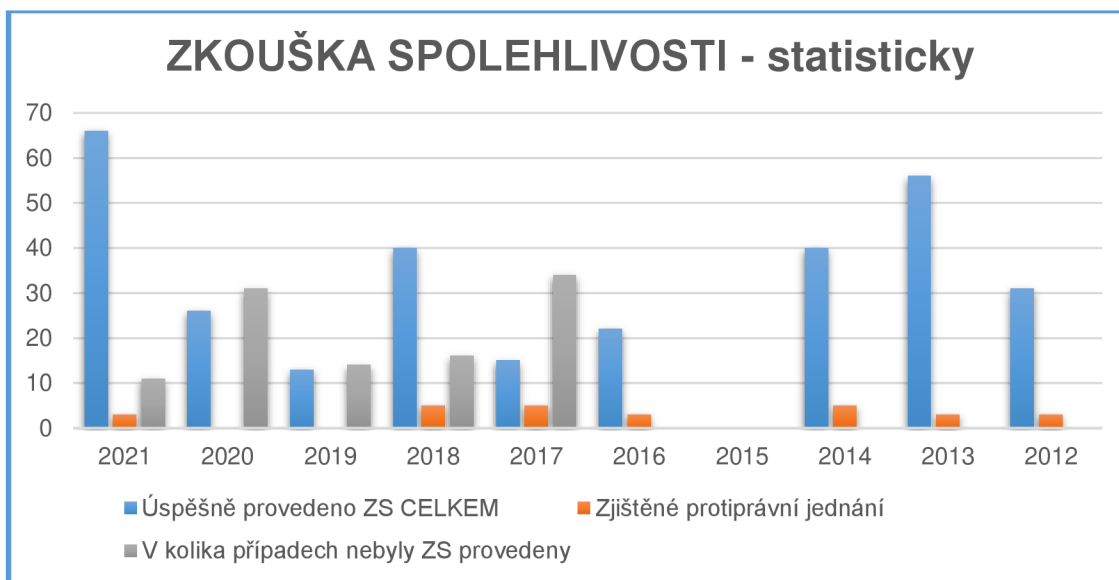
6.1 Vizualizace počtů zkoušek spolehlivosti

a) Sebraná zdrojová data⁶⁸

Rok	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Úspěšně provedeno ZS CELKEM	66	26	13	40	15	22		40	56	31
Zjištěné protiprávní jednání	3	0	0	5	5	3		5	3	3
V kolika případech nebyly ZS provedeny	11	31	14	16	34	0		0	0	0

Tabulka 1 Sebraná data z webu www.gibs.cz

b) Vizualizace dat v podobě grafu

Obrázek 4 Graf, vyobrazení počtů ZS 2012–2021

⁶⁷ Blíže na webu GIBS, dostupné online z: <https://www.gibs.cz>

⁶⁸ GIBS, Zprávy o činnosti 2012-2021, dostupné online z: <https://www.gibs.cz>

c) Interpretace

Z takto vizualizovaných dat je patrné, že počet zjištěných protiprávních jednání zkoušených osob nemá vzrůstající tendenci, což je možné přisuzovat vícero faktorům. Především se ale potvrzuje, že je tento proaktivní instrument není ve své reálné podstatě určen jako nástroj k represii, ale jeho existence sama o sobě působí kladně na výkon služby/zaměstnání příslušníků/zaměstnanců BS.

6.2 Problémové okruhy při aplikaci zkoušky

Ačkoliv stěžejním prvkem informací, pro které byly výroční zprávy o činnosti GIBS nastudovány, byly početní stavy provedených zkoušek spolehlivosti, vyplývají z těchto zpráv i problémové aspekty samotné aplikace zkoušek, což dokládají i poměrně vysoké rozdílové hodnoty mezi celkovým počtem rozpracovaných podnětů, oproti úspěšně realizovaným zkouškám. Příčiny tohoto faktu jsou následující:

a) Nečinnost zkoušené osoby

Jak již bylo vícekrát v této práci zmíněno, je zakázána provokace. Pracovník GIBS sice přizpůsobí navození situace, kterou bude zkoušený v rámci své náplně práce/služby povinný řešit, ale ten, kdo na zjištěný protiprávní stav (např. jízda vozidlem, bez připnutého bezpečnostního pásu, jako impulz k vyvolání interakce se zkoušenou osobou v rámci silniční kontroly) má reagovat. Iniciativa tedy musí být zásadně na straně zkoušeného a zkouška spolehlivosti mnohdy selže právě na tomto problému, neboť jednoduše přehlíží protiprávní jednání a nekoná. Zkouška spolehlivosti se tak musí opakovat vícekrát.⁶⁹

Takto zjištěné případy jsou zpravidla oznamovány nadřízeným těchto příslušníků a oddělením vnitřní kontroly bezpečnostního sboru. To dokládá i fakt, že kupříkladu k zadokumentování 15 zkoušek spolehlivosti v roce 2017, bylo ze strany odpovědného oddělení provedeno 70 výjezdů.⁷⁰

⁶⁹ GIBS, výroční zpráva o činnosti za rok 2021, dostupné online:

www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2021.pdf

⁷⁰ GIBS, výroční zpráva o činnosti za rok 2017, dostupné online:

www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2017.pdf

Nerealizované zkoušky spolehlivosti jsou poté přesouvány nezřídká i do následujícího roku, což je umožněno inspekčnímu orgánu provést, neboť dle interních aktů řízení⁷¹ je na provedení ZS určena lhůta 12 měsíců.⁷²

b) Objektivní příčiny, které nelze dopředu predikovat

Zde se jedná např. o to, že příslušník/zaměstnanec v daný den konání zkoušky nenastoupí do služby/zaměstnání, a není tak možné zkoušku provést, či případně v průběhu vytváření scénáře, který je podroben přísnému schvalovacímu procesu, změní služební/pracovní působiště, čímž pochopitelně scénář zkoušky, koncipovaný na jeho původní pozici, již nelze použít atp.

c) Nutnost postupovat ze strany inspekčního orgánu „pasivní“ cestou

Zde je vhodné opět připomenout, že v České republice je aktivní přístup inspekčního orgánu, ve smyslu např. přímé iniciace nabídnutí úplatku při silniční kontrole, a to i přes skutečnost, že přesně pro účely tohoto typu korupčního jednání je v daném případě zkouška spolehlivosti prováděna vůči konkrétnímu příslušníkovi, jehož závadnost v tomto ohledu je predikována již analýzou podaného podnětu, zakázán a vede k nepoužitelnosti získaných informací a materiálů, coby důkazů v trestním řízení. Sklon ke korupčnímu jednání a jeho, řekněme „spouštěcí“ mechanismus tak v dané kritické chvíli závisí na mnoha faktorech, vztažených jak k osobě zkoušeného, tak k jeho aktuálnímu rozpoložení, služební, soukromé, popř. finanční spokojenosti. Ve výsledku je pak výsledek zkoušky závislý na množství „náhodně“ působící kombinace faktorů a není vyloučeno, že při ní jednoduše korupční jednání zkoušeného nebude zkouškou odhaleno, byť se v minulosti opakovaně protiprávního jednání, v rámci výkonu služby/zaměstnání, dopouštěl.

⁷¹ IAŘ, resp. pokyn ředitele GIBS, k provádění zkoušek spolehlivosti, tj. interní dokument, vedený utajovaně, který nebyl pro účely této akademické práce pracovníky GIBS poskytnut

⁷² GIBS, výroční zpráva o činnosti za rok 2017, dostupné online:
www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2017.pdf

d) Nutnost tvorby „na míru šitých“ scénářů, ve vztahu k jejich požadované komplexnosti a přísnosti schvalovacího procesu

Autor si plně uvědomuje náročnost sestavení ideálního scénáře tak, aby účinně odhalil korupční jednání zkoušeného, zároveň aby toho bylo dosaženo pouze pasivní cestou, nevznikly překážky pro vyvození nezákonnosti úkonu samotného v budoucnu a zároveň, aby byl jedinečný, nerozpoznatelný v očích a mysli zkoušené osoby. Je třeba se přizpůsobovat při tvorbě scénáře osobě, na níž bude zkouška aplikována a ve své podstatě mu tak pro prověřované protiprávní jednání vytvořit „ideální prostředí“ tak, aby byl vystaven přesně tomu druhu impulzu, který u něj ke korupčnímu jednání bezprostředně vede. Z předchozích představených kapitol, zejména ve vztahu k výročním zprávám o činnosti GIBS, je patrný poměrně nízký počet realizovaných zkoušek spolehlivosti, což složitost provedení a přísnost schvalovacího procesu reflektuje. Zároveň tento fakt ale poukazuje na skutečnost, že zkoušky nejsou realizovány ledabyle a nepřipraveně, což šanci na odhalení korupčního jednání zvyšuje.

e) Existence vždy přítomného rizika, že sklon zkoušené osoby ke korupčnímu jednání je pouze účelově vytvořeným podnětem vůči jeho osobě, který sleduje jiné zájmy

Tomuto tématu se zdaleka nevěnují pouze autoři v rámci České republiky, „sáhnout“ můžeme i po zahraničních publikacích a uvést např. názor:

„Korupce je velká a všudypřítomná, i když mnoho obvinění není nic jiného, než politické bláto“⁷³

Jde v samotném finále, pro účely aplikace zkoušky spolehlivosti v České republice, o vyzdvižení důvěryhodného a o faktická data opřené vyslovení reálnosti podezření na korupční jednání dané osoby, což je realizováno právě ve fázi analýzy podnětu podaného vůči konkrétní osobě.⁷⁴

⁷³ VAKNIN, Samuel, Crime and corruption, str. 13, [cit. 2023-01-15], ISBN 9989-929-36-X

⁷⁴ Blíže v kapitole 5.1.2

6.3 Problematika prediktorů korupčního jednání

Je vhodné, alespoň okrajově zmínit i psychologický aspekt zkoušky spolehlivosti, nejen pouze kriminalisticko-taktický. Jestliže má být totiž sklon ke korupčnímu, nebo jinak závadovému jednání u konkrétního příslušníka/zaměstnance spolehlivě odhalen a zadokumentován, je třeba vyhodnotit jeho osobnostní profil a tedy pochopit pro účely zkoušky i jeho pohnutky, které v něm vzbuzují motivaci překonat nastavená služební a sociální pravidla (v drtivé většině případů si samozřejmě zkoušené osoby, i vzhledem ke svému postavení, uvědomují, že jednají protiprávně), a protiprávní činnosti se dopustit.

Autor zastává stanovisko, že hlavní prediktory pro korupční jednání spočívají ve třech základních rovinách:

- Profesní (služební/pracovní) situace – čili nastavení a typické prvky oblasti, ve které se daná osoba pohybuje, když je „v práci“.
- Soukromá společenská situace – čili profil prostředí, které na danou osobu působí svými zákonitostmi, když „není v práci“.
- Osobnostní situace – soubor jedinečných vlastností dané osoby, vštípené mu výchovou rodičů, společností nejbližších vrstevníků, zděděné atp. Jde o osobnostní profil dané osoby a ten, byť je velmi komplexní a unikátní, jde také do určité míry „uchopit“ současnými metodami a postupy z oboru forenzní psychologie.⁷⁵

Rozkrytí motivačních⁷⁶ procesů, vztažených ke zkoušené osobě, které ji vedou korupčně jednat, je poté důležité z vícero pohledů na věc:

- Umožňuje již před samotnou realizací zkoušky predikovat jak ideální podmínky sestaveného scénáře, tak, aby pokud možno korupční jednání zkouška odhalila,

⁷⁵ Podrobněji v publikaci: ČÍRTKOVÁ, Ludmila, *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, str. 44 a dále, ISBN 978-80-7380-213-4

⁷⁶ Pozn. Motivace znamená „energizující intrapsychický proces, vycházející z vnitřních nebo vnějších pohnutek a podnětů, jež vyvolává, udržuje, usměřňuje a zaměřuje aktivitu člověka. Podstatou procesu motivace je aktivace jedince, usměřňující chování a jednání v dosahování určitého cíle.“

Bližze: ČÍRTKOVÁ, Ludmila, *Policejní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, ISBN 80-7178-475-3

- Zacílením na „hlavní motivační činitele“ zkoušeného, např. v následných úkonech po provedení zkoušky, lze dosáhnout jeho ochotnější spolupráce s inspekčním orgánem, popř. policejním orgánem,
- Je možné do určité míry predikovat sklony k excesivnímu jednání v rámci průběhu zkoušky, na což musí být nejen bezprostředně reagováno při aplikaci samotné, ale již dopředu s touto variantou (např. užití zbraně či fyzického násilí, vůči příslušníkovi GIBS či jiné osobě) počítat.

7. Shrnutí k teoretické části

V tomto momentě autor vnímá autor doposud uvedenou materii informací tak, že pro účely této akademické práce již rámcově obsáhl institut zkoušky spolehlivosti jako takový v dostatečné míře, co do vyvození patřičných závěrů. Definován byl nejprve bezpečnostní sbor GIBS, jeho právní ukotvení, základní úkoly a účel. Poté byla již pozornost věnována výhradně problematice zkoušky spolehlivosti v co nejširším okruhu. Od jejího vývoje a transformace v zákonných právních předpisech, přes typy zkoušek spolehlivosti a označení modelu, typického pro Českou republiku. Poté byla předložena pasáž vztažená k soudním rozhodnutím českých i zahraničních soudů, formujícím pozdější modifikaci a výklad zkoušky spolehlivosti v České republice. Následně byl popsán proces formování zkoušky jako takové, od podání podnětu až po její samotnou aplikaci vůči konkrétní zkoušené osobě, včetně rozfázování jednotlivých kroků. Zmíněna byla také operativně pátrací činnost, její kriminalisticko-taktické zásady a rozsah těchto instrumentů pro účely činnosti GIBS, daný zákonným rámcem. V závěru teoretické části jsem poté nabídnul statistický výstup z výročních zpráv GIBS, každoročně zveřejňovaných na oficiálním webu tohoto bezpečnostního sboru, ve směru k prováděným zkouškám spolehlivosti a problémům, se kterými se pracovníci GIBS při aplikaci zkoušek setkávají.⁷⁷

Pro účely potvrzení či vyvrácení hypotéz, které si autor vytyčil na počátku, je do současné kapitoly nabídnutá materie informací dle smýšlení autora již postačující, k vyslovení díličích závěrů k jejich správnosti, definitivní názorové vyhranění však bude následovat až v samotném závěru práce. Blíže:

⁷⁷ GIBS, oficiální webové stránky, www.gibs.cz

Hypotéza č. 1:

„Zkouška spolehlivosti je v České republice právně nedostatečně uchopeným instrumentem, který je používán „tak, jak se to hodí“, čili je určen ve svém primárním účelu k předem neodůvodněnému, náhodnému zkoušení jinak bezúhonných příslušníků/zaměstnanců BS“

Jak bylo zmíněno, podléhá samotná aplikace zkoušky spolehlivosti velmi přísnému schvalovacímu procesu, který je ve svém samotném základu postaven prvotně především na existenci určitého podnětu, komplexně analyzovaného ke spolehlivému vyslovení podezření. Není tedy v žádném případě pravda, že je tento proaktivní instrument ze strany GIBS užíván svévolně a náhodně.

Hypotéza č. 2:

„Z kriminalisticko-taktického hlediska doznává samotné provedení zkoušky spolehlivosti nedostatků, zejména ve vztahu ke vzniku policejní provokace v jejím průběhu“

Jak bylo vysvětleno, schvalovací proces posuzuje před samotnou aplikací zkoušky na konkrétního příslušníka/zaměstnance, zejména vytvořený scénář. Ten reflektuje požadavky na zákonnost provedení zkoušky, dané již samotným zněním zákonného zmocnění. Zejména prvky policejní provokace jsou velmi závažnou překážkou ve výsledné zákonnosti provedení konkrétních zkoušek a je jim věnován zřetel, i z důvodu sporných soudních rozhodnutí v historii, která ovlivnila proces formování ZS k dnešní podobě. Ani druhou z hypotéz tedy není možno potvrdit.

PRAKTICKÁ ČÁST

8. ŘÍZENÉ ROZHOVORY

Pro účely praktického a naprosto reálného náhledu do myslí příslušníků bezpečnostních sborů, pochopení jejich pocitů při samotném řešení navozené situace a důsledků, které jim z tohoto „zážitku“ plynuly a nadále plynou, byli osloveni kolegové z řad Policie ČR, kteří byli této zkoušce podrobeni. Pro řízený rozhovor byli získáni dva z nich, kteří se strukturovaně vyjádřili k celé záležitosti dle jim kladených otázek.

8.1 Řízený rozhovor s policistou Vladimírem Vrabcem

SAMOTNÝ ROZHOVOR

- Představte se (pokud si přejete uvádět pro účely tohoto rozhovoru a jeho psanou formu své celé jméno, či pouze iniciály) a popište v krátkosti své zařazení (délku služby, u jakého konkrétního bezpečnostního sboru a útvaru sloužíte a na jaké pozici – nyní).

Vladimír Vrabec, OSP KŘP KVK, u PČR sloužím od roku 2001, kdy jsem nastoupil na OOP Sokolov město na hlídkovou službu. Od roku 2017 jsem pak na OSP Sokolov.

- Na jakém typu útvaru policie ČR (Obvodní oddělení, Okresní/Krajská SKPV a podobně) jste byl zařazen v době, kdy jste byl podroben zkoušce spolehlivosti, a kolik let jste měl v tu dobu u sboru naslouženo?

V té době jsem sloužil na OOP Sokolov město, hlídková služba – PCO. Dnes se tomu moderně říká prvosledová hlídka. Tou dobou jsem měl odslouženo více jak deset let, ale přesně si to již nepamatuji.

- Jak jste v tu dobu vnímal sám sebe, coby příslušníka bezpečnostního sboru? Máte za to, že jste v tu dobu ve všech požadavcích, vyplývajících z Vaší pozice a na Vaši osobu kladených, fungoval nezávadově, zákonně a správně?

Jak jsem uvedl výše, měl jsem odslouženo více jak deset let, tudíž jsem se mohl v jistém úhlu pohledu považovat za veterána. Za sebou jsem měl již mnoho let

zkušeností. Byl jsem tvrdý policista, nekompromisní, ale vždy jsem sloužil s nejlepším vědomím a svědomím. Nikdy jsem nebyl kázeňsky řešen, a i když jsem byl ze strany GIBS i odboru vnitřní kontroly několikrát prošetřován, nikdy nebylo z jejich strany proti mé osobě vedeno žádné řízení. Naopak jsem byl za své jednání i chválen. Myslím tím, že mé zákroky vždy byly profesionální.

- Věděli jste již v tu dobu, že existuje zkouška spolehlivosti? Jaké jste o ní měli mínění předtím, než na Vás byla aplikována?

O této zkoušce jsem neměl tušení. Snad pouze o provokaci ze strany GIBS o přijetí úplatku při silniční kontrole. V tom smyslu, že se to děje. Nikoho konkrétního jsem tehdy neznal.

- Jaká tedy konkrétní situace v rámci výkonu služby byla navozena, pro účely aplikace zkoušky spolehlivosti, ve vašem případě (budte prosím co nejvíce konkrétní, samozřejmě ale rozumím tomu, že s odstupem času vnímáte určité aspekty situace méně výrazně)?

V krátkosti to zcela uvést nelze. V době výkonu naší služby se nás v běžném provozu snažilo zastavit za námi jedoucí vozidlo. Blikalo na nás dálkovými světly. Proto jsme zastavili a vystoupili z vozidla. Bylo nám to divné, a proto jsme byli obezřetní. Přistoupili jsme k vozidlu, kdy řidič vozidla zůstal uvnitř. Když jsem přistoupil ke dveřím řidiče, řidič stáhl okénko dveří na škvíru asi 5 cm a představil se jako kolega z tehdejšího útvaru ÚOOZ. Nechali jsme jej vystoupit a zeptali jsme se, co potřebuje. Předložil nám průkaz SKPV. Vyložil nám situaci, že řeší případ a že podezřelý z jeho případu se tou dobou nachází v Sokolově a měl by být u OD Billa v ul. Pionýrů. Nutně potřeboval zjistit jeho totožnost. Když jsme se ptali, v jaké konkrétní věci, nechtěl nám to úplně říct, což nám nepřišlo divné, vzhledem k tomu, z jakého útvaru měl být. Pouze, že se jednalo o psychotropní látky a majetkovou trestnou činnost. Než jsme odjeli, domluvili jsme si místo, kde se potkáme a výsledek mu předáme. A nakonec nás upozornil, že se jedná o agresivního jedince, který měl údajně napadnout jeho kolegu, kterému měl vykopnout služební průkaz z ruky. V té euforii, že děláme činnost pro takto důležitý útvar, nám tato poznámka nepřišla vůbec divná. Když jsme pak přijeli k OD Billa, v zadní části u nákladové rampy stál muž se ženou. V ruce držel cestovní tašku.

Když jsme z vozidla vystoupili a přistoupili k nim, postavil se zády k budově a pustil tašku z ruky na zem, žena stála vedle něj. Jak jsme toto uviděli, přišlo nám, že se připravuje k nějaké akci, a proto jsme zaujali taktickou pozici do trojúhelníku, abychom zamezili případnému pokusu o útěk. Muže i ženu jsme vyzvali, aby předložili doklady nebo poskytli součinnost ke zjištění jejich totožnosti na místě. Po předložení dokladů a následné lustraci celou situaci doprovázeli klasické „drbanské hlášky“ typu „na co nás buzerujete, co jsme udělali, proč nás kontrolujete atp.“. Lustrací byla totožnost ověřena a bylo zjištěno, že oba jsou kriminálně závadové osoby, kdy výčet jejich trestné činnosti byl velmi pestrý. Poté jsme doklady vrátili a odešli jsme. Hned jsme jeli za tím policistou na smluvené místo, což byla benzinová pumpa OMV nad Kauflandem. Tam jsme mu výsledek lustrace předali a já si ještě opsal číslo služebního průkazu. Ještě, než odjel, poznamenal jsem si i číslo vozidla. Tuto SPZ jsem pak nechal přes dozorčí službu ještě ověřit, kdy se, jestli si dobře vzpomínám, jednalo o vozidlo registrované na nějaký podnik v Příbrami. Hned potom někdo volal na dozorčí službu, že je z ÚOOZ a proč jsme lustrovali jejich vozidlo. To v nás vyvolalo dobrý pocit, že jsme dělali „skutečnou policejní práci“. Několik dní se nic nedělo, a když jsme znovu měli noční službu, zastavil nás nějaký muž, myslím, že to bylo v ul. Hornická v Sokolově nad nemocnicí. Ten nám sdělil, že je u své přítelkyně, že není místní, ale že viděl v ul. K. H. Máchy, kde jsou garáže nějakého muže, který zkoušel otevírat dveře garáží. Proto jsme tam hned jeli a chtěli muže zkontrolovat a zjistit, co tam dělá. Po příjezdu na místo jsme zde našli muže spolu s ženou z prvního případu, tedy ta od obchodního domu Billa. Muže i ženu jsme opět ztotožnili, kdy se i ve druhém případě, jednalo o závadové osoby a oba jsme z místa vykážali. Když jsme pak projížděli městem, našli jsme na parkovišti mezi Komerční bankou a Českou spořitelnou vozidlo, ve kterém seděl „policista“ z prvního případu. Byl tam s ním i nějaký jeho „kolega“. Šli jsme se s ním pozdravit jako se „starým známým“ a zjistit, co zde dělají. Byli překvapení, že nás vidí a řekli nám, že hledají nějaký černý mercedes. Proto jsme celý den jezdili v rajonu a hledali černý mercedes, abychom pomohli „kolegovi“.

- Uvedte, pokud si samozřejmě pamatujete, jak jste celou situaci na místě vnímal, zda jste měl kupříkladu již při řešení vzniklé situace pocit, že „něco nehraje“ a že by celá situace nemusela mít reálný základ?

Jak už jsem uvedl výše, tím, že řekl „magické slovo“ ÚOOZ jsme si připadali, musím trochu malicherně přiznat, důležití. Zkrátka bylo to něco zcela odlišného od naší běžné pracovní náplně hlídkové služby. Nějaké nejasnosti tam byly, ale ty jsem si uvědomil, až později, když jsem si dal věci do kontextu.

- Uvedte, jak jste celou situaci vyřešil (zaevidováním případu k prošetření, uložením blokové pokuty přestupci na místě, domluvou, či závěrem, že jste nezjistil podezření z žádného protiprávního jednání, pro které by bylo nutné tuto konkrétní věc evidovat).

Protože v této věci mělo jít „pouze“ o kontrolu osob a ve druhém případě nedošlo k žádnému protiprávnímu jednání, napsal se pouze formulář na kontrolu osoby a ten se pak odevzdal veliteli hlídkové služby.

- Za jak dlouho od Vámi řešené situace jste se dozvěděl, že se jednalo o zkoušku spolehlivosti? Jaký byl její výsledek, jak s vámi tento výsledek byl projednán a co se dělo dále? Jak byla poté ze strany pracovníků GIBS věc uzavřena?

Za jak dlouho si netroufnu říct, protože jsem to jako zkoušku nevnímal. Výsledek zkoušky byl „PROSPĚL“. Když jsme se s kolegou chtěli seznámit se spisovým materiálem, bylo nám pracovníkem ze strany GIBS vyhověno a na osobní schůzce u nich na pracovišti nás se vším podrobně seznámil. Velmi mě překvapila sofistikovanost a vybavenost pracovníků GIBS. Když jsem se mohl seznámit i s obrazovým materiálem. Po puštění videí jsem si vzpomněl na můj oblíbený pořad Na vlastní oči a Josefa Klímu s jejich odposlechy a skrytými kamerami. Překvapila mě i rozsáhlost opatření a kvalita záznamu. Jen příště bych prosil, aby krycí název operace nesl název nějaké trnité květiny, ne SASANKY, jako v našem případě.

- Cítil jste se poškozen na svých právech tím, že na Vás byla zkouška spolehlivosti aplikována? Vnímal jste jí tak, že jste náhodná „oběť“

k vyzkoušení, nebo tak, že na Vás musel být podán podnět ve věci Vaší závadovosti, na základě čehož byla zkouška provedena?

Nemohu říct, že bych byl na svých právech poškozen. GIBS jen využil své neomezené, nekontrolovatelné pravomoci a použil tento nástroj proti nám. Jako oběť jsem se v životě nikdy necítil, nebo se o to vždy snažím. Jsme jen lidé, a i lidé dělají chyby. Každopádně já jsem nikdy nebyl za své selhání ve službě kázeňsky ani jinak řešen, tudíž jsem trochu nechápal, proč zrovna my dva s kolegou. To, že jsem byl tvrdým policistou nijak nepopírám, vždy však v rámci zákona a Karlovarský kraj je tvrdým krajem, s obrovskou mírou trestné činnosti, nebo tomu tak bývalo. Každopádně to ve mně zanechalo hořkou pachut' a nevraživost vůči orgánům GIBS se kterými jsem měl „své zkušenosti“.

- Jak hodnotíte zpětně, již s vědomím, že šlo o zkoušku spolehlivosti, chování pracovníků GIBS, pokud se bavíme o charakteru navozené situace, postavenou před Vás k vyřešení? Vnímali jste z jejich strany férový přístup neutrálních oznamovatelů, či jste v jejich přístupu cítil určitou provokaci v tom ohledu, že se Vás k porušení služebních povinností (pokud jste je porušil) pokouší přímo z vlastní iniciativy navést?

Na tuto otázku nechci odpovědět, protože na celé věci nespátřuji nic pozitivního. Naopak to vyvolalo více negace vůči pracovníkům GIBS. Zpětným pohledem k tomu prvnímu jednání mi přišlo, že nás pracovník GIBS nabádal, abychom byli tvrdí. Ale je to pouze můj subjektivní názor a je možná i dost ovlivněn celou tou situací.

- Když se ohlédnete, změnila Vás tato situace nějak, v přístupu k výkonu služby?

Samozřejmě, že změnila. Mělo to přesně ten kýžený účinek, který pracovníci GIBS asi zamýšleli, a tak jsem to podal i pracovníkovi, který nás seznamoval se spisovým materiálem. Od té doby, pokud přišel „kolega“ s jakýmkoliv neoficiálním požadavkem nebo žádostí, tak jsem jej odkázal na své nadřízené, ať svůj požadavek opře o písemnou formu a pak teprve iniciativně něco udělám. Zkrátka, i kdybych tím třeba mohl zachránit svět, bez papíru ani ránu.

- Pokud vezmeme v potaz Vaši odpověď čtvrtou položenou otázkou, změnil se váš názor na účel a smysl provádění zkoušek spolehlivosti poté, co na Vás byla aplikována? A dále, jak vůbec dnes, po dalších odsloužených létech, vnímáte potřebnost tohoto institutu?

Můj názor na provokace ze strany GIBS se nezměnil a ani nezmění. Není jich třeba. Kdyby se GIBS, a objektivně řečeno i PČR věnovala všem případům, nejen těm lehkým a rychle vykázaným „čárkám“ statistiky, nebylo by tohoto orgánu vůbec třeba. Hlavně by se oba orgány měly naučit určitým jednáním předcházet prevencí než řešit pouze následky.

- Myslíte si, že vede zkoušení příslušníků bezpečnostních sborů ze strany GIBS ke zkvalitnění služby v rámci čisté sebereflexe všech, nebo jde podle vás o instrument, který slouží k „náhodnému lapení nepozorných“? Řekl byste, že pokud je kupříkladu policista ve finanční tísní, a v rámci prováděné silniční kontroly mu řidič – přestupce nabídne úplatek za to, že s ním protiprávní jednání nevyřeší a on ho odmítne a věc zaeviduje, co ho k tomu spíše vede? Čestnost jeho osobnosti a charakter, který ho přiměl vstoupit do řad bezpečnostního sboru, nebo povinnost, umocněná strachem z toho, že se bude jednat o zkoušku spolehlivosti?

Každý, kdo se rozhodne ke vstupu k PČR, má nějaký svůj vnitřní důvod. Já jsem k Policii šel z přesvědčení. Chtěl jsem chytat lumpy a pomáhat lidem, tohle mě pouze motivovalo k tomu, abych nic nedělal, neboť kdo nic nedělá, nic nezkazí. To, že někdo projde a někdo ne, je myslím si pouze otázka náhody. U nás se těch náhod nesešlo tolik, abychom neprošli. Každopádně jeden pozitivní přínos to mělo. Každému nováčkovi na setkání jako instruktor o této zkoušce vyprávím, abych je na takovou věc, pokud možno co nejlépe připravil. A také jim radím, jak mají následně jednat s příslušníky GIBS, aby jim jejich práci co nejvíce znepríjemnili, tak jak oni činí nám. Jen poslední věc bych chtěl dodat, a to citát od neznámého autora: „My ochotní, vedeni nevědomými, děláme nemožné, pro nevděčné.“ To myslím vystihuje celou situaci a práci u PČR jako takovou. Děkuji.

- Uvedte, co byste k danému tématu případně rád řekl!

Děkuji velmi za poskytnutý rozhovor.

ZHODNOCENÍ

Autor přiznává, že rozhovor s tímto konkrétním policistou, byl velmi konkrétní a vedený primárně směrem negativním, vůči GIBS obecně a zanechal v autorovi hluboký dojem. Fakt, že dotyčný policista je instruktor služební přípravy, a ve své podstatě celou svou kariéru u bezpečnostního sboru zaměřil na služební zákroky, s motivací příznačnou pro aktivního policistu, sám o sobě zpochybňuje reálnost podezření, že se ve výkonu služby dopouští trestné činnosti. Autor není sto posoudit, jaký konkrétní podnět byl na tohoto policistu podán a jehož výsledkem bylo vytvoření scénáře zkoušky spolehlivosti, nicméně nemůže se ubránit pocitu, že se v daném případě nejednalo pouze o pasivní sledování pracovníků GIBS, pokud zprvu iniciovali interakci s danými policisty sami svým jednáním, poté vyzvali k „tvrdému“ přístupu vůči osobám, které pro účely zkoušky spolehlivosti požadovali ztotožnit a dále, pokud byli na místě ztotožňovanými osobami, které dozajista byly využité jako „jiné osoby“⁷⁸ k provedení zkoušky spolehlivosti, verbálně atakováni. Poslední zmíněný aspekt je ale nasnadě chápat jako protiprávní jednání v přestupkové rovině a zájem GIBS mohl spočívat právě v charakteru vyřešení tohoto jednání ztotožňovaných osob. Konkrétní scénář s krycím názvem „SASANKA“ však zpřístupněn nebyl, takže nemohu proniknout do bližších souvislostí.

Jak je ale patrné z odpovědí dotyčného policisty, není možné jednoznačně a v plošném měřítku posoudit užitečnost instrumentu zkoušky spolehlivosti v kladném smyslu, když poctivé policisty pro budoucí služební kariéru dokáže, i přes její úspěšné absolvování, demotivovat a vnitřně dehonestovat, což znamená změnu v jeho vnitřních motivačních procesech, které ho dovedly k práci u bezpečnostního sboru, přičemž není radno podceňovat ani fakt, že se jedná o instruktora služební přípravy policistů, který má značný vliv na povahu přístupu ke službě ostatních příslušníků, zejména při utváření si nadhledu a přístupu ke službě a její reálné podobě, ze strany nově nastoupivších příslušníků (v tomto případě policistů) bezpečnostních sborů.

⁷⁸ § 41, odst. 4, zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů

8.2 Řízený rozhovor s policistou M.P.

SAMOTNÝ ROZHOVOR

- Představte se (pokud si přejete uvádět pro účely tohoto rozhovoru a jeho psanou formu své celé jméno, či pouze iniciály) a popište v krátkosti své zařazení (délku služby, u jakého konkrétního bezpečnostního sboru a útvaru sloužíte a na jaké pozici – nyní).

Mé iniciály jsou M.P., jsem zařazen na oddělení obecné kriminality SKPV územního odboru krajského ředitelství policie ve funkci vyšetřovatele.

- Na jakém typu útvaru policie ČR (Obvodní oddělení, Okresní/Krajská SKPV a podobně) jste byl zařazen v době, kdy jste byl podroben zkoušce spolehlivosti, a kolik let jste měl v tu dobu u sboru naslouženo?

V době „incidentu“ jsem byl zařazen na základním útvaru služby pořádkové policie, tedy obvodním oddělení policie a měl jsem odslouženo 7 let v přímém výkonu služby a každodenním kontaktu s veřejností.

- Jak jste v tu dobu vnímal sám sebe, coby příslušníka bezpečnostního sboru? Máte za to, že jste v tu dobu ve všech požadavcích, vyplývajících z Vaší pozice a na Vaší osobu kladených, fungoval nezávadově, zákonně a správně?

Před provedením zkoušky spolehlivosti jsem měl jako příslušník bezpečnostního sboru celkem 12 kázeňských odměn a jednou mi byl uložen kázeňský trest za přestupek v dopravě (nehoda při výjezdu z parkovacího místa u budovy příslušného základního útvaru policie, konkrétně při výjezdu k aktuálně přijatému oznámení), přičemž při výkonu služby jsem vždy plnil úkoly v souladu s příslušnými předpisy, zákonně a správně.

- Věděl jste již v tu dobu, že existuje zkouška spolehlivosti? Jaké jste o ní měl mínění předtím, než na Vás byla aplikována?

Měl jsem samozřejmě povědomí o existenci útvaru GIBS, ovšem o zkoušce spolehlivosti jsem do té doby neměl žádné konkrétní informace.

- Jaká tedy konkrétní situace v rámci výkonu služby byla navozena, pro účely aplikace zkoušky spolehlivosti, ve vašem případě (budte prosím co nejvíce

konkrétní, samozřejmě ale rozumím tomu, že s odstupem času vnímáte určité aspekty situace méně výrazně)?

V uvedené době cca před více než 5 lety na příslušný základní organizační článek policie v pozdních večerních hodinách přišel mladý muž ve věku kolem 30 let, který přistoupil k mé osobě, tedy k místu vyhrazeném pro příslušníka vykonávajícího dozorčí službu. Tento mladý muž se nepředstavil a uvedl, že si myslí, že mu byl odcizen jeho mobilní telefon. Pro pochopení celé situace je každé slovo mladého muže nyní uváděno tak, jak tomu ve skutečnosti bylo, neboť je toto důležité pro následné zhodnocení jednání mé osoby. Jako dozorčí službu vykonávající příslušník jsem muže požádal o sdělení okolností vedoucích k jeho oznámení. Upozorňuji, že muž přišel se svým oznámením v pracovní den, tedy se jednalo o čtvrtek, s tím, že k události, při které mohlo dojít k odcizení jeho mobilního telefonu, mělo dojít o předcházejícím víkendu. Muž tedy popsal situaci tak, že byl s několika osobami ve městě (pozn., jednalo se o město, kde jsem vykonával dozorčí službu, tedy spadající do působnosti základního organizačního článku policie kde jsem byl služebně zařazen), kde navštívili restaurační zařízení. K uvedeným osobám sdělil, že se jednalo o osoby, které osobně neznal, ale byly to údajně známí jeho známé, která tam byla s nimi. Po návratu domů zjistil, že u sebe nemá svůj mobilní telefon a tak usoudil, že mu mohl být odcizen, opět upozorňuji na slovo „mohl“. Ze strany mé osoby následovala řada otázek, za účelem zjištění skutečností, vedoucích k objasnění celé věci a zjištění důležitých detailů. Pro výstižnost a navození celé situace jsem se rozhodl tuto konverzaci konkretizovat pro lepší pochopení, v níže uvedené formě (policistou jsem myšlen já, oznamovatelem je myšlen pracovník GIBS):

policista: „Kde a kdy jste svůj telefon viděl naposledy?“

oznamovatel: „Nevím, pravděpodobně jsem ho měl položený na stole v restauračním zařízení, nevím, zda jsem si ho po odchodu vzal ze stolu.“

policista: „O jaký telefon se jednalo (značka, barva), jaké jste měl telefonní číslo, měl jste v něm lokalizační aplikaci?“

oznamovatel: „(pozn. policisty - nejsem si jistý, zda uvedl barvu, ale domnívám se, že sdělil tmavou), odpověď oznamovatele - značku nevím, číslo si nepamatuji a ani operátora a lokalizační aplikaci jsem neměl.“

policista: „Jak se jmenovaly osoby, které s vámi u stolu seděly, máte na ně kontakt?“

oznamovatel: „Nevím, znala je má známá, nemám na ně kontakt. Jméno známé nebudu sdělovat ani žádné kontaktní údaje k ní.“

policista: „Odcházeli jste společně z restaurace?“

oznamovatel: „(pozn. policisty – již přesně nevím, jak přesně odpověděl, ale myslím, že nevěděl.)“

policista: „Kde jste se pohyboval po odchodu z restaurace?“

oznamovatel: „(pozn. policisty – již přesně nevím, jak odpověděl, ale myslím, že nevěděl a matně si vzpomínám, že uvedl, že přespal u známé v uvedeném městě)“

policista: „Zkoušel jste zjistit od známé, zda si některý z uvedených osob po vašem odchodu např. nevěšily na stole vašeho telefonu a nevezly ho k sobě do úchovy s tím, že vám ho vrátí?“

oznamovatel: „Ne, nezkoušel, ale zkusím toto přes známou zjistit.“

policista: „Proč jste celou událost nepřišel oznámit již v uvedený den.“

oznamovatel: „(pozn. policisty – uvedl, že bydlí ve městě, které se nachází cca 90 km od města, kde k události došlo a že až v den oznámení měl opět cestu zpět)“

policista: „(pozn. policisty – následoval dotaz na jeho jméno, avšak už si nepamatuji, jak zněla odpověď)“

policista: „Jaká je vaše adresa pobytu?“

oznamovatel: „Přistěhoval jsem se, nepamatuji si ji.“

Policista: „Znáte kontakt na někoho z rodiny, z důvodu možného kontaktu vaší osoby.“

Oznamovatel: „Neznám.“

Poté následovala konverzace, ve které jsem uvedenému muži sděloval následný postup policejního orgánu, místa, kam v případě odcizení mohl případný pachatel mobilní telefon odnést za účelem jeho prodeje, s tím, že tato policejní orgán prověří a zároveň mu bylo doporučeno obejít tato místa také, zda na svůj telefon nenarazí, neboť jen on ví, jak telefon přesně vypadal a že z jeho údajů k uvedenému telefonu bude tento ze strany policejního orgánu těžší identifikovat a vyhledat. Dále mu bylo doporučeno, aby ověřil u známé, zda nedošlo k tomu, že telefon zapomněl na stole v restauračním zařízení, což několikrát při konverzaci nevyloučil s tím, že jako další postup, se kterým souhlasil, bylo, že nedříve toto zjistí a pokud nebude zjištěno, že telefon má některá z uvedených osob u stolu, přinese doklady k telefonu (které nedonesl) a věc bude zadokumentována. K tomuto sděluji, že již nevím, jak odpověděl na dotaz, jak byl telefon starý, a kde ho koupil.

- Uvedte, pokud si samozřejmě pamatujete, jak jste celou situaci na místě vnímal, zda jste měl kupříkladu již při řešení vzniklé situace pocit, že „něco nehraje“ a že by celá situace nemusela mít reálný základ?

Pokud bych předtím měl nějakou zkušenost, ať už osobní nebo z doslechu, o zkoušce spolehlivosti, asi bych v oznámení toto spatřoval, avšak je pravda, že mi tato situace přišla přinejmenším nestandardní, neboť jsem sice zvyklý, že osoby neznají některé údaje, ale že by neznaly tolik věcí, jak je uvedeno výše a že by nechtěly sdělovat jim známé údaje k osobám, které by v případě mohly pomoci, to mi přišlo velice divné, ale bohužel ne natolik, abych odhalil podstatu věci.

- Uvedte, jak jste celou situaci vyřešil (zaevidováním případu k prošetření, uložením blokové pokuty přestupci na místě, domluvou, či závěrem, že jste nezjistil podezření z žádného protiprávního jednání, pro které by bylo nutné tuto konkrétní věc evidovat).

Jak jsem již uvedl, celá situace byla vyřešena tak, že po souhlasu muže bylo domluveno, že nejdříve zjistí, zda telefon nezapomněl na stole v restauračním zařízení a zda tento nemá někdo z uvedených osob u stolu a pokud ne, tak že přinese doklady k telefonu (které nedonesl) a věc bude zadokumentována.

- Za jak dlouho od Vámi řešené situace jste se dozvěděl, že se jednalo o zkoušku spolehlivosti? Jaký byl její výsledek, jak s vámi tento výsledek byl projednán a co se dělo dále? Jak byla poté ze strany pracovníků GIBS věc uzavřena?

O zkoušce spolehlivosti jsem se dozvěděl cca po 2 měsících krátce před svátky klidu a míru, tedy byl mi ze strany uvedeného orgánu GIBS dán velice pěkný dárek. Celá věc byla uzavřena s tím, že byla předána služebnímu funkcionáři příslušného Krajského ředitelství policie pro podezření ze spáchání kázeňského přestupku porušením povinností příslušníka stanovených v § 45 odst. 1 písm. a) z. č. 361/2003 Sb. tím, že nebyla dodržena „služební kázeň“ dle ust. § 46 odst. 1 z. č. 361/2003 Sb., neboť nebyly řádně a svědomitě plněny služební povinnosti příslušníka, vyplývající z ust. § 2 a § 10 odst. 1 z. č. 273/2008 Sb. a čl. 6 odst. 5 písm. a) ZP PP číslo 180/2012 tím, že jsem měl příslušníkovi GIBS, vykonávajícímu tzv. zkoušku spolehlivosti a vystupujícího jako oznamovatele k odcizení mobilního telefonu sdělit, že to nemá cenu hlásit a nejlépe bude, když si oznamovatel svůj telefon najde sám a za toto mi byl uložen dle § 51 odst. 1 písm. b) zákona č. 361/2003 Sb. kázeňský trest snížení základního tarifu o 15 procent, na dobu tří měsíců.

- Cítil jste se poškozen na svých právech tím, že na Vás byla zkouška spolehlivosti aplikována? Vnímali jste jí tak, že jste náhodná „oběť“ k vyzkoušení, nebo tak, že na Vás musel být podán podnět ve věci Vaší závadovosti, na základě čehož byla zkouška provedena?

Před odpovědí na tuto otázku nutno uvést, že cca po 2 letech jsem se jako účastník jedné z přednášek ze strany příslušníka GIBS dozvěděl informaci (kterou jsem nijak neověřoval), že se tzv. zkoušky spolehlivosti nevykonávají svévolně, ale pouze na podaný podnět a to na konkrétní osobu, případně na příslušné oddělení apod. K tomuto sděluji, že si nejsem vědom žádného předchozí jednání

z mé strany, které by zakládalo být jen minimální podezření na protiprávní jednání mé osoby, nebo jednání, které by bylo v rozporu s některými normami, k čemuž opět poukazuji na skutečnost, že do té doby jsem měl jako příslušník bezpečnostního sboru 12 kázeňských odměn a 1 x kázeňský trest za přestupek v dopravě, avšak nelze vyloučit, pro mě ovšem neznámý důvod, že by někdo z kolegů, či služebních funkcionářů, měl zájem na poškození mé osoby, avšak nelze ani vyloučit, že mohlo dojít k podnětu ze strany občana, či organizace, která se např. neztotožnila s některým z rozhodnutí příslušného základního organizačního článku policie, či některého z jeho příslušníků a byl jsem jen tzv. „ve špatnou dobu na špatném místě“.

- *Jak hodnotíte zpětně, již s vědomím, že šlo o zkoušku spolehlivosti, chování pracovníků GIBS, pokud se bavíme o charakteru navozené situace, postavenou před Vás k vyřešení? Vnímali jste z jejich strany férový přístup neutrálních oznamovatelů, či jste v jejich přístupu cítil určitou provokaci v tom ohledu, že se Vás k porušení služebních povinností (pokud jste je porušil) pokouší přímo z vlastní iniciativy navést?*

Ten, kdo bude tento dokument číst, si udělá vlastní obrázek o uvedeném incidentu. Za sebe mohu pouze říci, že pokud by přišla osoba, která by poskytla alespoň minimální informace k pobytu, k údajům o mobilním telefonu z důvodu jeho identifikace, údajům o osobách, nebo v tomto případě o osobě, která by mohla k věci sdělit další skutečnosti, nehodnotil bych jednání pracovníka GIBS jako neférové, avšak v mém případě, dle mého názoru, který si i při tomto rozhovoru jen utvrzuji, šlo ze strany pracovníka GIBS o velice neférové jednání, neboť při navození situace se vydával za osobu, která svým způsobem nebyla schopna říci nic jiného, než to, že si myslí, že jí byl odcizený mobilní telefon, ale zároveň několikrát nevyloučila jeho možné ponechání na místě, kde ho viděla naposledy, aniž by si toto ověřila u osob, které s ní byly a navíc souhlasila s tím, že nejdříve zjistí, zda telefon nezapomněla na stole v restauračním zařízení a zda tento nemá někdo u stolu a pokud ne, tak že přinese doklady k telefonu (které nedonesl) a věc bude zadokumentována, tedy z mého pohledu příslušník GIBS tímto souhlasil s takovým postupem, i když věděl, že tímto budou porušeny minimálně služební povinnosti, tedy možno jeho jednání označit za provokativní a

návodné vedoucí k porušení mých služebních povinností, neboť kdyby po konverzaci nesouhlasil s uvedeným postupem a trval by na tom, že mu byl telefon odcizen, bylo by vše pravděpodobně řešeno jinak.

- *Když se ohlédnete, změnila Vás tato situace nějak, v přístupu k výkonu služby?*

Nezměnila, před, při a po incidentu jsem dle mého názoru vykonával, vykonávám a vykonávat budu svou činnost příslušníka policie svědomitě, spolehlivě a řádně, kdy důkazem tohoto je několik následných uložených kázeňských odměn, žádný kázeňský trest a služební hodnocení ve výši „velmi dobrých dosahovaných výsledků“.

- *Pokud vezmeme v potaz Vaší odpověď na čtvrtou položenou otázku, změnil se váš názor na účel a smysl provádění zkoušek spolehlivosti poté, co na Vás byla aplikována? A dále, jak vůbec dnes, po dalších odsloužených létech, vnímáte potřebnost tohoto institutu?*

Po seznámení se s charakterem další další plánované otázky, se vyjádřím v ní.

- *Myslíte si, že vede zkoušení příslušníků bezpečnostních sborů ze strany GIBS ke zkvalitnění služby v rámci čisté sebereflexe všech, nebo jde podle vás o instrument, který slouží k „náhodnému lapení nepozorných“? Řekl byste, že pokud je kupříkladu policista ve finanční tísní, a v rámci prováděné silniční kontroly mu řidič – přestupce nabídne úplatek za to, že s ním protiprávní jednání nevyřeší, a on ho odmítne a věc zaeviduje, co ho k tomu spíše vede? Čestnost jeho osobnosti a charakter, který ho přiměl vstoupit do řad bezpečnostního sboru, nebo povinnost, umocněná strachem z toho, že se bude jednat o zkoušku spolehlivosti?*

Tak jako i v jiné profesi a na jiném pracovišti, i v kolektivu PČR vyskytují osoby, jejichž morální hodnoty a charakterové rysy jsou tzv. pokřiveny a které jsou schopny jednat nestandardně a mnohdy i protiprávně, jejichž morální profil nebyl zjištěn při vstupním psychologickém testování a nebo se jejich charakter přizpůsobil okolí apod., toto je ovšem složité téma s řadou proměnných, které nejsem jako neodborník schopen zhodnotit, kdy tím chci říci, že přítomnost oddělení jako GIBS, může takové lidi od tzv. nekalého jednání odradit, avšak,

pracovníci takového útvaru, kteří se podílejí na činnosti, spočívající v odhalování osob, které se nechovají v souladu s příslušnými normami v horším případě protiprávně, by měli hodnotit jednotlivé činy nejen podle stanovených norem, ale měli by mít dostatek zkušenosti z různých situací, tak, aby neviděli jak se říká pouze černo bíle, ale aby věci hodnotili v celém svém kontextu. Samozřejmě uváděný příklad vzetí či nevzetí úplatku za např. neřešení přestupku v dopravě, nebo příslušník, který se dopouští drogové, násilné, či jiné protiprávní činnosti apod., jsou věci víceméně dané a v takovém případě oddělení uvedeného typu existovat musí, ovšem co se týče např. uvedených zkoušek spolehlivosti, směřujících na např. nepřijetí oznámení apod., v podobě, kterou jsem uvedl výše a provedené popsáním způsobem, považuji za minimálně nevhodné, kdy takto mírný termín jsem použil jen z důvodu zachování slušné formy s ohledem na to, k čemu je tento rozhovor určen.

- Uvedte, co byste k danému tématu případně rád řekl!

Na závěr bych chtěl k dané věci doplnit pouze to, že tzv. zkoušky spolehlivosti, by měli vykonávat příslušníci, kteří si prošli policejní činností tzv. „od píky“ a ne osoby, které pouze striktně dodržují dané předpisy a rozhodně by tito pracovníci neměli zkoušeného policistu svým chováním do porušení norem tzv. dotlačit. Pokud ten, kdo bude zápis tohoto rozhovoru číst, přišel na pochybení ze strany mé osoby, které jsem si záměrně nechal na závěr, již dříve, než čte toto, gratuluji. Mé pochybení, dle mého názoru bylo pouze v tom, že jsem danou osobu neztotožnil a nezapsal např. do příslušné knihy fonogramů a hlášení, a tak jednání alespoň minimálně zadokumentoval, protože jak je uvedeno výše, i sám oznamovatel dle svého jednání a vyjádření nebyl schopen sdělit, zda mu telefon byl odcizen, či ho pouze zapomněl na stole v restauračním zařízení a tuto skutečnost si nebyl schopen ani ověřit, a souhlasil (patrně provokativně) s následným postupem, který byl poté označen za porušení předpisů. Při uložení trestu za spáchání kázeňského přestupku a v jeho odůvodnění bylo mi sděleno, že jsem oznamovateli měl uvádět, že to nemá cenu hlásit, a že nejlépe bude, když si oznamovatel svůj telefon najde sám, ale toto bylo vytrženo z kontextu, neboť mu bylo sděleno, jak je uvedeno výše, že by bylo vhodné, kdyby se po telefonu podíval na uvedených místech i on

sám, ne tedy POUZE sám, nýbrž kontinuálně i mimo prověřování, vedené v případě zaevidování jako standardní postup ze strany policejního orgánu.

Děkuji velmi za poskytnutý rozhovor.

ZHODNOCENÍ

Předem autor podotýká, že se pro účely tvorby této akademické práce nebude zabývat právním posouzením výstupních závěrů inspekčních pracovníků, o tom, zda byly porušeny služební povinnosti konkrétního příslušníka, či nikoliv. Hlavní materie informací, která je podrobena následnému hodnocení, je průběh zkoušky, charakter navození situace, kterou je daný příslušník v rámci výkonu služby povinen řešit a podoba výsledné interakce mezi pracovníkem GIBS (popř. jinou osobou, k provedení zkoušky spolehlivosti užitou), a policistou.

V tomto daném případě byla navozena situace, kdy na základní útvar policie ČR – Obvodní oddělení III. Typu, kde byl udržován v té době stálý post dozorcí služby, přišel oznamovatel, který nějakým způsobem přišel o svůj mobilní telefon. Z rozhovoru vyplynulo, že vytěžující policista nebyl vůči němu v přístupu a iniciativě, jakkoliv laxní, zajímala ho základní fakta, která ve svém uceleném výstupu poté znamenají odpověď na základní kriminalistické otázky, které vedou k subsumpci daného jednání pod konkrétní skutkovou podstatu, trestného činu, popř. přestupku. Věc se nemá tak, že oznamovatel se dostaví na služebnu, předá policistovi jednovětné prohlášení typu: „odcizili mi telefon“ a policista automaticky zakládá číslo jednací. Tak to prostě v reálné situaci (dle autora – příslušníka bezpečnostního sboru) nikdy není.

Autor zastává ten názor, že pokud již bylo přistoupeno k aplikaci zkoušky spolehlivosti, byla navozena tato situace – podezření na protiprávní jednání ze strany neznámé osoby v tom smyslu, že oznamovateli odcizil jemu neznámým způsobem mobilní telefon, tak měl být pracovník GIBS (popř. jiná osoba) vybaven takovým množstvím kriminalisticky relevantních informací k věci, aby policistu utvrdil v tom, že se jeho oznámení zakládá na pravdě a že je zde, co prověřovat. Pokud neznal odpovědi ani na základní policistou kladené otázky a navíc poté ani

netrval na svém oznámení, ve svém základě ho celé zpochybnil a souhlasil s tím, že je nasnadě nejprve tyto podstatné informace ověřit a až poté případně celou věc oznámit a zaevidovat k dalšímu šetření, tak neshledávám odůvodnitelné potrestání dotyčného policisty za kázeňský prohřešek, spojený s jím popsanou právní kvalifikací. Autor má ze zkoušky spolehlivosti, byť je právně již velmi dobře uchopena a její problémovost je reflektována a neustále podrobována právním a akademickým posuzováním, pocit určité nevyslovené „neférovosti“, neboť je známo, že (laicky, avšak pravdivě řečeno) zákonných a podzákonných právních předpisů různé právní síly, které běžný policista musí během svého výkonu služby plnit a dosáhnout v jejich kombinaci takového výsledku, aby nikdy neporušil jedině ustanovení jediného z nich, je prakticky nemožné a s bližším nadhledem na tento případ se spíše přiklání k variantě, že zde šlo o to, uzavřít zkoušku spolehlivosti se závěrem pochybení policisty, i přes chyby v průběhu zkoušky spolehlivosti způsobené provádějícím pracovníkem GIBS.

Pro daného policistu, který si nepřál uvést pro účely tohoto rozhovoru ani své celé jméno, ani konkretizované služební zařazení, byl tento rozhovor velmi osobní a jeho postoj vůči tomuto tématu je velmi zanícený. Nejedná se o žádného „vyhořelého“ příslušníka Policie, ale o člověka s přesvědčením, pro kterého je zákonnost provedení jeho činnosti alfou a omegou ve službě i v životě. Je k zamyšlení, že právě pro takové policisty, s letitou praxí a zkušenostmi, které v dnešní době jednoznačně Česká republika potřebuje, se instrument zkoušky spolehlivosti stává pouze „strašákem“ a nástrojem, který je bez jejich přičinění potenciálně může připravit nejen o výsluhové nároky, ale i o práci, kterou mají rádi a zasvětili jí život, a také o svobodu v případě prokázání viny a vynesení odsuzujícího rozsudku v případě naplnění skutkové podstaty některého z trestných činů. V tomto konkrétním případě autor usuzuje, že na vině nebyl ani tak policista, ale spíše nedostatečně na zkoušku spolehlivosti připravený pracovník GIBS (či jiná osoba), protože je sice oprávněn sdělovat nepravdivé údaje, ale dle názoru autora by měl být na interakci s příslušníkem daleko lépe připraven.

Samozřejmě se v tomto případě jedná ale pouze o autorův subjektivní názor, plynoucí z provedeného rozhovoru, pro plné pochopení všech souvislostí by bylo

třeba nahlédnout do dokumentace vytvořené v rámci zkoušky spolehlivosti – na sepsaný záznam, odůvodnění a vyvození právních důsledků, či kamerový a obrazový záznam, pořízený při aplikaci zkoušky. Bez této „druhé strany mince“ je složité, závazně vyvozovat konkrétní závěry o tom, zda byla předána policistou celá situace reálně a nezkresleně, a nebyly upraveny či přehlíženy určité podrobnosti, znamenající jiný závěrečný pohled na podstatu věci.

ZÁVĚR

Autor v této fázi tvorby akademické práce přistupuje k finálnímu zhodnocení úrovně naplnění jejího cíle, ke konečnému postoji, zaujatého autorem vůči úvodním nabídnutým hypotézám, jejichž vytyčení pramenilo především z úrovně jeho právního a informačního povědomí o institutu zkoušky spolehlivosti.

Cílem práce bylo **obsáhnout vývoj zkoušky spolehlivosti z pohledu historie**, dále **při bližším průhledu do konkrétních případů**, o které se proces formování zkoušky spolehlivosti k dnešní podobě promítl, **definovat problémové okruhy při aplikaci zkoušky a vyvodit** takto v závěrečné části práce potřebné **závěry pro potvrzení, či vyvrácení stanovených hypotéz**.

Z pohledu autora bylo cíle práce dosaženo, neboť bylo pohlíženo na zkoušku spolehlivosti komplexně, z jejího historického, právního i aplikačního úhlu pohledu a veškerá stěžejní fakta byla v této práci zmíněna, s patřičným odůvodněním. I s ohledem na tuto skutečnost je třeba vyvodit patřičné závěry, vztažené k hypotézám, se kterými autor pracoval. Ty zněly takto:

Hypotéza č. 1

„Zkouška spolehlivosti je v České republice právně nedostatečně uchopeným instrumentem, který je používán „tak, jak se to hodí“, čili je určen ve svém primárním účelu k předem neodůvodněnému, náhodnému zkoušení jinak bezúhonných příslušníků/zaměstnanců BS“

Hypotéza č. 2

„Z kriminalisticko-taktického hlediska doznává samotné provedení zkoušky spolehlivosti nedostatků, zejména ve vztahu ke vzniku policejní provokace v jejím průběhu“.

Autor na základě všech posouzených prvků zkoušky spolehlivosti, uvedených v této akademické práci, usuzuje, že ani jedna z uvedených hypotéz není a nemůže být potvrzena. Právní rámec, vymezující rozsah zákonného zmocnění pro aplikaci zkoušky spolehlivosti ze strany oprávněných osob, je uchopen konkrétně, jasně a v dostatečně nastaveném rozsahu. Dále z kriminalisticko-taktického hlediska, pokud má být instrument zkoušky spolehlivosti chápán čistě v tomto

kontextu, také neshledává autor pochybnosti o tom, že jsou zkoušky spolehlivosti před jejich samotnou aplikací, podrobeny velmi přísnému, časově ohraničenému schvalovacímu procesu, který mimo jiné také zajišťuje takový průběh zkoušky, aby korespondoval se zobecněnými zásadami kriminalistické taktiky, což úzce souvisí s finální kvalitou výsledného, řekněme „produktu“, který je poté stěžejní při vyvozování důsledků a má charakter důkazu v trestním řízení.

Obě vytyčené hypotézy tedy autor definitivně odmítá, s odůvodněním, jaké konkrétní informační prvky, zjištěné tvorbou této práce, ho k danému rozhodnutí vedou.

Nabídnutí možných korekčních změn

Přesto, že v této akademické práci není věnována samostatná kapitola komparaci právní úpravy zkoušky spolehlivosti v České republice a jiných, zahraničních zemí, dovoluje si autor poukázat na skutečnost, že právní rámec zákonného zmocnění, vložený zákonodárcem do příslušných zahraničních právních předpisů, upravujícím zkoušku spolehlivosti, včetně posuzování provokace, ve vztahu k rozsahu možností inspekčního orgánu, je mnohdy odlišný. Autor si dovoluje zmínit zejména Maďarsko, kde je aplikace zkoušky spolehlivosti dozorována a schvalována státním zástupcem, který dohlíží na zákonnost. Přítomnost této instance „nad inspekčním orgánem“, tak v praxi znamená i připuštění možnosti provokačního jednání ze strany inspekčního orgánu, což je v České republice nepřípustné.⁷⁹

Autor se přesto **příklání**, pro účely aplikace zkoušky spolehlivosti v České republice, ke **stávajícímu, řekněme „nastavení pravidel“ a neshledává bezprostředních nedostatků v žádném procesu zkoušky doprovázejícím**, či v právní úpravě. Kriminalisticko-taktické zásady při její aplikaci je však nutno důsledně při aplikaci dodržovat, aby nedocházelo k reflektovaným nedostatkům a nedorozuměním ze strany inspekčního orgánu GIBS, zjištěným při provádění řízených rozhovorů v praktické části této akademické práce.

⁷⁹ Blíže HRUDKA Josef. *Institut zkoušky spolehlivosti v Maďarské republice. Bezpečnostní teorie a praxe*. 2016. ISSN 1801-8211.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie:

- ČÁP, Jan, *Aplikace zkoušky spolehlivosti*, Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2022. ISBN 978-80-7251-532-5.
- ČÁP, Jan. Využití informací získaných zkouškou spolehlivosti, In. Kriminálne spravodajstvo: Zborník pôvodných vedeckých prác, štúdií a odborných článkov z virtuálnej vedeckej konferencie. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2022. s. 157-174, ISBN 978-80-8054-949-7.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, *Forezní psychologie*, 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, *Policejní psychologie*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-7178-475-3.
- HRUDKA Josef a Benedikt VANGELI. *Zkouška spolehlivosti – explikace, aplikace, efektivita*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-415-1.
- HRUDKA Josef. *Zkouška spolehlivosti v prostředí vězeňské služby ČR a Celní správy ČR*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. ISBN 978-80-7251-476-2.
- KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK, *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0.
- NĚMEC Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky*. Praha: ABOOK, 2017. ISBN 978-80-906974-09.
- STRAUS, Jiří a kol., *Kriminalistická taktika*. Praha: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 80-86898-99-6.

VAKNIN, Samuel, RANGELOVSKA Lidija, *Crime and corruption*, MAKEDONIE, 90 str., 2004. ISBN 9989-929-36-X

Zkouška spolehlivosti – 5 let praxe v České republice: kolektivní monografie příspěvků k problematice provádění zkoušek spolehlivosti v podmínkách právního řádu české republiky. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2014. ISBN 978-80-7251-416-8.

Články:

ČÁP, Jan, Libor GREPL a Lukáš KOUBEK. Komparace právní úpravy a některých aspektů institutu zkoušek spolehlivosti v České republice a Moldavské republice. *Bezpečnostní teorie a praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2022, 2022(2), s. 19-42, ISSN 1801-8211.

ČÁP, Jan. Aplikace zkoušky spolehlivosti In: *Bezpečnostní teorie a praxe*, Praha: Policejní akademie ČR, 4/2021, s. 47-66, ISSN 1801-8211.

HRUDKA Josef. Institut zkoušky spolehlivosti v Maďarské republice. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2016, č.2. ISSN 1801-8211.

Zákonná právní úprava:

ČESKÁ REPUBLIKA, Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Praha, 1992, č. 1/1993 Sb., číslo 2.

ČESKÁ REPUBLIKA, Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

ČESKÁ REPUBLIKA, Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

ČESKÁ REPUBLIKA, Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

ČESKÁ REPUBLIKA, Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKÁ REPUBLIKA, Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů.

ČESKÁ REPUBLIKA, Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

ČESKÁ REPUBLIKA, Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

ČESKÁ REPUBLIKA, Důvodová zpráva k zákonu č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 341/2011 Dz.

Elektronické zdroje, webové stránky

GIBS, *Zprávy o činnosti a analýzy* [online]. Praha: GIBS, 2019, [cit. 2023-01-15], dostupné z <https://www.gibs.cz>

GIBS, Tisková zpráva ze dne 20. října 2016: *Vyhodnocení zkoušek spolehlivosti, analýza pro případné rozšíření zkoušek na další osoby působící v orgánech veřejné moci* [online]. Praha: GIBS, 2019, [cit. 2023-01-15], dostupné z:

<https://www.gibs.cz/attachments/article/114/Tisková%20zpráva%2020.%2010.%202016.pdf>

GIBS, *Zprávy o činnosti, za léta 2012 – 2021* [online], Praha: GIBS, [cit. 2023-01-15], dostupné z:

<https://www.gibs.cz/informacni-servis/zpravy-o-cinnosti-a-analyzy>

Soudní rozhodnutí

Rozsudek Okresního soudu Domažlice, ze dne 3.8.2011 sp. zn. 2 T 54/2011

Rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech, ze dne 19.12.2011, sp. zn. 1 T 90/2011, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Plzni, ze dne 4.4. 2012, sp. zn. 8 To 109/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.9.2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.12.2019, sp. zn. 3 Tz 61/2013

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25.09.2014, sp. zn. Tpjn 301/2014

Teixeira de Castro proti Portugalsku, rozsudek senátu ESLP, ze dne 9. června 1998, stížnost č. 25829/94.

Rotaru proti Rumunsku, rozhodnutí senátu ESLP, ze dne 15. dubna 2014, stížnost č. 27797/2010.

Akbay a ostatní proti Německu, rozhodnutí senátu ESLP ze dne 15. října 2020, stížnost č. 40495/15, 37273/15, 40913/15.

Grba proti Chorvatsku, rozhodnutí senátu ESLP, ze dne 15. dubna 2017, stížnost č. 47074/12.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK

Seznam obrázků:

Obrázek 1 Znak GIBS, dostupné z www.gibs.cz	14
Obrázek 2 Schéma a cíl zpracování podnětu na GIBS	39
Obrázek 3 Schéma tvorby scénáře a jeho základních náležitostí	43
Obrázek 4 Graf, vyobrazení počtů ZS 2012–2021	52

Seznam tabulek:

Tabulka 1 Sebraná data z webu www.gibs.cz	52
--	----